ÇAĞDAŞ TÜRK EDEBİYATI
Belgesel Öyküler

Süleyman Bulut

BÜYÜK ATATÜRK'TEN KÜÇÜK ÖYKÜLER

CAN ÇOCUK

Süleyman Bulut

BÜYÜK ATATÜRK'TEN KÜÇÜK ÖYKÜLER

CAN ÇOCUK

Yayın Yönetmeni: Samiye Öz
Yayın Koordinatörü: Hande Anapa
Kapak Tasarım: Gözde Bitir S.
Tasarım Uygulama ve Dizgi: Güldal Yurtoğlu
Düzelti: Fulya Tükel
Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Eko Matbaası

1. Basım: Mart 2009
ISBN 978-975-07-1062-9
© Süleyman Bulut, 2009
© Can Sanat Yayınları Limited Şirketi, 2009

Can Sanat Yayınları Yapım, Dağıtım, Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 89 Faks: 252 72 33
www.cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com

Bu kitabın sahibi:

.....

Süleyman Bulut

"Ben küçükken, büyükler hep aynı soruyu sorardı: 'Büyüyünce ne olmak istiyorsun?' İlkokulda, 'Öğretmen olmak istiyorum,' derdim... Ortaokuldayken, pilot! Lisede tiyatro oyuncusu! İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde okurken anladım ki, ben aslında harfleri seviyorum, başka şeyi değil! İstanbul Radyosu'na, özellikle çocuk programlarına radyo oyunları yazmaya başladım. İlk kitabım *Kar Tanesi*'ni de o yıllarda yazdım. Heyecan içinde, Arkadaş Kitaplar'ı yöneten Erdal Öz'e gittim. Kendimi tanıtıp dosyayı uzattım. Erdal Abi, 'On beş gün sonra gel,' dedi. Benim için on beş yıl kadar uzun süren on beş günün sonunda Erdal Abi'ye gittiğimde, 'Resimlemeye bile verdim,' demesin mi? Uçarak döndüm eve, yeni kitaplarımı yazmaya başladım..."

BİNBİR GECE MASALLARI /
GEMİCİ SİNDBAD
KAR TANESİ
KAYABEYİ
KOCAMAN KÜÇÜK DENİZ
OKLU KİRPİ İLE
KONAKLI KAPLUMBAĞA
SARITAY

yazarın yayınevimizden çıkan diğer kitaplarıdır.

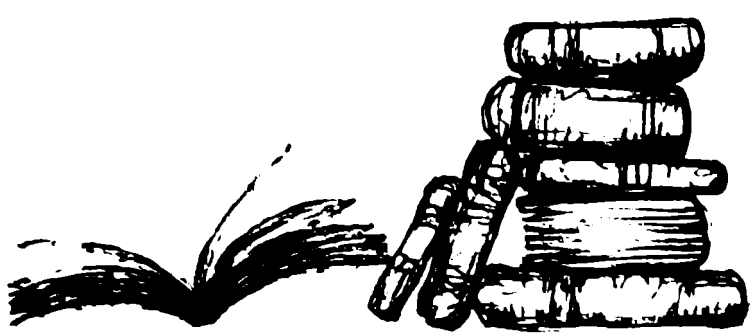
BÜYÜK ATATÜRK'TEN KÜÇÜK ÖYKÜLER

İçindekiler

Dağ Başını Duman Almış!, 11
19 Mayıs, Nasıl Bayram Oldu?, 15
23 Nisan Nasıl Çocuk Bayramı Oldu?, 18
Atatürk, Bizden Biridir!, 22
Mustafa Nasıl Mustafa Kemal Oldu?, 23
Mustafa Kemal Nasıl Atatürk Oldu?, 25
Bir Çocuktan Mektup Var!, 29
Türkiye'nin Simgesi Ne Olmalı?, 32
Okuyan Atatürk, 33
Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü, 37
Aslanlık Edelim Derken, 44
Pıışşık!, 46
Onlar Misafir!, 49
Geldikleri Gibi Giderler, 51
Yapılır, Bulunur, Yenilir!, 52
Zübeyde Hanım'ın Öptüğü El, 54
Lokantada Bir Kadın Avukat, 56
Al Karanfili Severim!, 60
Ankara Toprağı, 61
Sen Çiftçi misin, A Mustafa Kemal?, 64
Burada Bir İğde Ağacı Vardı, 65

Atatürk'ün Sevdiği Atı, 67
Nasıl Kesersin?, 70
Ne Güzel... Ama, Ne Yazık!, 71
Bıldırcın, 72
Atatürk ve Köpeği Foks, 74
Kapatın ve Kaldırın!, 77
Sakarya'nın Resmi, 78
Memleketin Hayatı Söz Konusu, 80
Aklınla Görürsün, 82
Az Gelir, 84
Atatürk'ün Anlattığı Çanakkale Fıkrası, 87
Baba Hakkı, 89
Namık Kemal'e Yanıt, 92
Kadın Öğretmenleri Niçin Ayrı Oturttunuz?, 94
Din ve Devlet İşleri, 97
Bayrak Çiğnenmez, 99
Bir Gün Yanılmışım, 100
Piyadeler ile Süvariler, 102
İki Yararı Var, 103
Atatürk'ü Meclis Dışında Bırakmak, 104
İlkokul Öğretmenleri, 106
Yol Erkân Bilen Vali, 108
Sıfır Neye Denir?, 110
Ekmek Aslanın Ağzındaymış!, 112
Artık Eğri Kalamazsın, 114
Pepe Ali, 117
Sen Hiç Sevildin mi?, 119

Kırılan Bardak, 121
Göbeksiz Gelme, 122
Otomobil Ödeneği, 124
Diktatör, 126
Elini Kirletmez, 127
Köylü Haklı, 129
Beni Görmek Demek, 131
Tren Sesini İşiteyim!, 132
Atatürk ile Küçük Ülkü Plajda, 135
Bu Sakal Üç Saatlik Değil, Ülkü, 139
Büyüklüğü Burada, 141
Son Arzu, 142

Bizden Biri

Okul hayatımda en sevdiğim ders, tarihti. Ama kuru tarih değil, yaşanan olaylarla anlatılan tarih.

O yüzden, hep anı ve özgeçmiş kitaplarının, anı yayımlayan dergilerin peşinde oldum. Aradım, buldum, okudum.

Aynı şeyi Atatürk için de yaptım... Yakın arkadaşlarının, dostlarının anı kitaplarını, nerede görsem, aldım. Şaşırarak, büyük bir heyecanla, defalarca okudum. Atatürk'ü, olayların içinde daha yakından tanıdım ve sevdim.

Onu bize çok farklı yönleriyle tanıtan bu olayların, onlarca kitapta, tek tek ya da dağınık şekilde kalmasına gönlüm razı olmadı. Daha çok çocuğun okuyabilmesi için, bir kitapta toplanmalıydı o ilginç olaylar...

Öyleyse, iş başa düşüyor, dedim.

Onu tanıyanların aktardığı bu olayları, büyüklerin

diliyle değil de, siz çocukların diliyle, küçük, yalın öyküler halinde yeniden yazdım. Bunu yaparken, asıl olaya bağlı kalmaya dikkat ettim. İsteyen karşılaştırma yapabilsin diye, yazdığım her olayın kaynağını özellikle gösterdim.

Hoşuma giden başka olaylar da vardı, ama yazılı kaynağına ulaşamadığım için, henüz öyküleştirmedim. Kaynaklarına ulaştığım gün, onları da yazıp, yeni bir kitapta bir araya getirmeyi çok istiyorum.

Hepimizin hayatında önemli bir yeri olan Atatürk'ü gündelik, sıradan olayların içinde görmek, farklı yönleriyle tanımak, benim için heyecan verici bir keşif oldu...

Bu keşfi sizlerle de paylaşmak istedim.

Unutmayalım ki O, "bizden biri!"

Süleyman Bulut

Dağ Başını Duman Almış!

Yıl 1919... Ülke işgal altındaydı!

19 Mayıs'ta Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, İngilizlerin istediği gibi çalışmasına izin vermeyeceklerini gördü... Anadolu içlerine doğru ilerlemeye karar verdi.

İlk durak Havza olacaktı.

Yâverinden, hemen bir otomobil bulunmasını istedi.

Araştırıldı, soruşturuldu... Sonunda, Benz marka, çok eski bir otomobil bulunabildi.

Mustafa Kemal,

"Tamam," dedi.

Arkadaşları,

"Ama çok eski," diyerek kuşkularını belirttiler.

Mustafa Kemal,

"Olsun," dedi.

Arkadaşları,

"Her an arıza çıkarıp bizi yolda bırakabilir!" diye uyarmak istediler.

Bunun üzerine Mustafa Kemal,

"Başka otomobil var mı?" diye sordu.

Arkadaşları,

"Yok," dediler.

"Öyleyse bununla yola çıkacağız!"

Samsun'dan çıkıp Havza'ya doğru gecenin karanlığında yol almaya başladılar...

Korkulan sabaha karşı başlarına geldi: Motor su kaynatmaya başladı... Suyun soğutulması ve değiştirilmesi beklenirken, Mustafa Kemal, otomobilden indi.

Şafak yeni sökmekte... Dağların bulutlara değen tepeleri yeni yeni pembeleşmekteydi.

O anda, Mustafa Kemal, daha önce kimsenin duymadığı bir marşı söylemeye başladı:

Dağ başını duman almış,
Gümüş dere durmaz akar.
Güneş ufuktan şimdi doğar,
Yürüyelim arkadaşlar...

Sesimizi yer, gök, su dinlesin,
Sert adımlarla her yer inlesin!

Bu gök, deniz nerede var?
Nerede bu dağlar taşlar?
Bu ağaçlar, güzel kuşlar,
Yürüyelim arkadaşlar...

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk,
Bateş Yay., İstanbul, 1980, s. 60

Atatürk, 1. Türk Tarih Kongresi'ne katılanlarla, 9 Temmuz 1932.

19 Mayıs, Nasıl Bayram Oldu?

Yıl 1932...

Aydın Halkevi, Atatürk'e saygısını göstermek için, bir Gazi Günü kutlaması yapmak ister. Ama, Gazi Günü'nün hangi gün olması gerektiğine karar verilemez.

Uzun tartışmalardan sonra, Atatürk'ün doğduğu günün, Gazi Günü olmasında herkes birleşir.

Asıl sorun da ondan sonra başlar. Atatürk'ün hangi gün doğduğunu kimse bilmemektedir.

Kentin ileri gelenlerine sorulur... Bir yanıt alınamaz!

Tarih kitapları karıştırılır... Bir kayıt bulunamaz.

Tam o günlerde, 1932 Temmuz'unda, Ankara'da, 1. Türk Tarih Kurultayı toplanacaktır. Bu toplantıya Aydın Ortaokulu Tarih Öğretmeni Hulusi Aksudoğan da çağrılıdır.

Kurultaya katılan Aksudoğan, Atatürk'ün doğum gününü, ülkenin önde gelen tarihçilerine, hatta Atatürk'ün yakın arkadaşlarına sorar.

Şaşırarak görür ki, onlar da bilmemektedir. Hulusî Aksudoğan, ne yapacağını düşünürken, sevindirici bir haber alır: Atatürk, katılımcılara bir çay partisi verecektir.

Orman Çiftliği'nde verilen çay partisine koşan Aksudoğan, hemen Atatürk'ün yanına gidip Aydın Halkevi olarak yapmak istediklerini anlatır. "Ama sizin doğum gününüzü bilmiyoruz," der.

Bir an gözleri parlar Atatürk'ün. Ama bu canlanma, kısa bir süre sonra, sıkıntılı bakışlara dönüşür. Bir sigara yakan Atatürk, kollarını iki yana açarak,

"Bana bunu sormayınız, doğum günümü bilmiyorum," der.

Ne diyeceğini, ne düşüneceğini bilemeyen Aksudoğan, olduğu yerde kalakalır. Onun, karşısında beklemeye devam ettiğini gören Atatürk, Ankara'nın ufkuna bakarak bir süre düşündükten sonra,

"Samsun'a çıktığım günü kutlayınız," der.

Çevresindeki tarihçiler dönüp,

"Samsun'a ne zaman çıktım?" diye sorar.

Tarihçiler, hemen yanıt verir:

"19 Mayıs 1919'da!"

Yüzü aydınlanan Atatürk,

"İşte benim doğduğum gün!" der.

Gazi Günü kutlaması, daha sonra, bütün yurtta Gençlik Bayramı olarak kutlanmaya başlandı. Bugün ise Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutlanmaktadır.

Anlatan: Hulusi Aksudoğan
Der: Ahmed Hidayet Reel,
Atatürk'e Ait Hatıralar,
Cumhuriyet Matbaası, İstanbul,
1949, s. 106-107

23 Nisan, Nasıl Çocuk Bayramı Oldu?

23 Nisan 1920!

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluş ve açılış günüdür!

Meclis daha sonraki yıllarda, o günün, her yıl Ulusal Egemenlik Bayramı olarak kutlanmasına karar verir.

Karardan bir yıl sonra, 23 Nisan günü yaklaşırken, bütün Ankara, Egemenlik Bayramı'nı en güzel şekilde kutlamak için yoğun bir hazırlık içine girer... Kutlama hazırlıklarıyla ilgili olarak, herkes bir koşuşturma içindedir.

Koşuşturanların başında da, yeni kurulan Öğretmen Okulu Mezunları Derneği gelmektedir. Öğretmenler, kutlamaların coşku içinde geçmesi için, kız-erkek ayrımı yapmadan tüm öğrencilerin bir tören alanında buluşması gerektiğini düşünmektedir.

Bunun için, o günkü Ziraat Okulu'nun yanındaki meydanı çam dallarıyla süsleyerek tüm erkek ve kız okullarına çağrı gönderip kutlamaya katılmalarını isterler.

Atatürk, bir 23 Nisan kutlamasında çok sevdiği çocuklarla, 23 Nisan 1929.

Zamanın Ankara Valisi ve Eğitim Müdürü, öğretmenlerin bu kutlama çağrısından hiç hoşlanmaz. Okulları dolaşıp kızlı erkekli bir kutlamanın yapılamayacağını, bu tür kutlamaya kimsenin katılmaması gerektiğini, katılacak öğretmenlerin de işten çıkarılacağını söylerler.

Karşılaştıkları bu tavır, öğretmen okulu mezunlarını çok üzer. Kendi aralarında toplanıp ne yapabileceklerini düşünürler. Sonunda, bu durumu Mustafa Kemal'e duyurmaya karar verirler.

Kutlamalara çok az bir zaman kaldığı için, Mustafa Kemal'e hep yakın olmuş bir kişiden, Yunus Nadi'den yardım isterler.

Aracılık yapmayı kabul eden Yunus Nadi, hemen Atatürk'e gidip yaşananları olduğu gibi anlatır.

Onu dinleyen Atatürk, kısa bir suskunluktan sonra,

"Öğretmenler haklı," der ve ekler: "Bu bayram bütün çocuklar tarafından kutlanmalı. Söyleyin, kutlamalara ben de katılacağım."

Vali ve Eğitim Müdürü, Mustafa Kemal'in tavrını öğrenince, bütün okullara, kutlamalara katılımın serbest olduğunu duyurmak zorunda kalır.

1921 yılının 23 Nisan günü, Ziraat Okulu'nun önündeki meydan, kız, erkek bütün öğrenciler tarafından doldurulur. Sevinç çığlıkları göklere yükselmektedir. Konuşmalar yapılır, şiirler okunur...

Kutlamalar coşkuyla devam ederken, Atatürk de alana gelir. Herkesi selamladıktan sonra, okunan şiirleri dinler. Sonunda kürsüye çıkıp kısa bir konuşma yapar. Konuşmasını,

"Bu bayramın adı Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olsun," diyerek bitirir.

Ulusal Egemenlik Bayramı'yla, Çocuk Bayramı'nı birleştiren 23 Nisan kutlamaları, 1935'te çıkarılan Ulusal Bayramlar yasasıyla "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" adını almıştır.

Anlatan: H. Veldet Velidedeoğlu
Cemil Sönmez, *Atatürk ve Çocuklar*,
UNICEF Türkiye Temsilciliği Ya. Ankara,
1992, s. 62 - 63

Atatürk, Bizden Biridir!

Yıl 1935...

Cumhuriyet'in 12. Kuruluş Yıldönümü kutlamaları yapılacaktır.

Gazeteler, milletvekilleri, halk... Bunun için binlerce slogan önerisi atılır ortaya.

Sonunda bütün öneriler toplanıp Atatürk'e sunulur...

Atatürk, ortaya konan önerileri tek tek okumaya başlar.

"Atatürk bizim en büyüğümüzdür!"

Üstünü çizer.

"Atatürk milletin en yükseğidir!"

Üstünü çizer.

"En büyük Türk, Atatürk!"

Üstünü çizer.

"Türk milleti asırlardan beri bağrından bir Mustafa Kemal çıkardı!"

Üstünü çizer... Çizer... Çizer...

Önüne getirilen bütün önerilerin üstünü çizen Atatürk, sonunda şu cümleyi yazar:

"Atatürk, bizden biridir!"

Hikmet Bil, *Atatürk'ün Sofrası*,
Uncu Yayınları, İstanbul 1981, s. 118

Mustafa, Nasıl Mustafa Kemal Oldu?

Atatürk, 1893 yılında Selanik Askeri Ortaokulu'na başladığında adı Mustafa'ydı.

En sevdiği derslerin başında da matematik geliyordu.

Tesadüfe bakın ki, en sevdiği dersin öğretmeninin adı da Mustafa'ydı.

Mustafa Öğretmen, bir gün, başarısı ve davranışlarıyla dikkati çeken öğrencisi Mustafa'ya,

"Oğlum," dedi, "senin adın Mustafa, benim adım da Mustafa... Bu böyle olmaz. Araya bir fark koymalı. Bundan sonra sana Mustafa Kemal diyelim, olmaz mı?"

O günden sonra Mustafa'nın adı, Mustafa Kemal oldu.

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk,
Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 9

Atatürk, İstanbul Harp Akademisi'nde arkadaşlarıyla (1902-1905).

Mustafa Kemal Nasıl Atatürk Oldu?

Mustafa, Mustafa Kemal olmakla kalmadı...

Sonraki yıllarda yeni adlar almaya, yeni sanlar kazanmaya devam etti...

Çanakkale Savaşı'ndan sonra rütbesi paşalığa yükseltilince, adı **Mustafa Kemal Paşa** oldu.

Kısaca, **Kemal Paşa** diye anılmaya başlandı.

Sarı Paşa diyenler de oldu.

Sakarya Savaşı'ndan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi ona Gazi rütbesini verdi.

Adı, **Gazi Mustafa Kemal Paşa** oldu.

Bu unvan o kadar benimsendi ki, herkes ondan kısaca **Gazi Paşa** diye söz etmeye başladı.

21 Haziran 1934'te Soyadı Kanunu çıkınca, herkesin aklına, doğal olarak, ilk o geldi:

Gazi Mustafa Kemal'in soyadı ne olacaktı? Herkese soyadı bulan Gazi, kendisine nasıl bir soyadı bulacaktı?

Meclis'te, gazetelerde her gün ortaya yüzlerce öneri atıldı... Konuşuldu, tartışıldı, ama bir karara varılamadı.

Soyadı Kanunu'ndan sonra Atatürk için düzenlenen yeni nüfus cüzdanı.

Günler, haftalar geçti... Sonunda, herkesin merakını gideren, üzerinde anlaştığı öneri, Saffet Arıkan'dan geldi.

Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı da yapacak olan Saffet Arıkan, Atatürk soyadının nasıl ortaya çıktığını şöyle anlatmaktadır:

"1934 senesi Dil Kongresi'nde Dil Tetkik Cemiyeti Başkanlığı'na getirildim. Kongreden bir müddet sonra, 26 Eylül tarihi dil bayramı idi. Bunun için bir nutuk hazırlamam lazım geliyordu. Bu nutuk müsveddede görüldüğü gibi, 'Ulu Önderimiz Atatürk Mustafa Kemal' diye başlıyordu.

"Atatürk o tarihe kadar, Soyadı Kanunu çıktığı halde henüz soyadı almamıştı. Nutku kendine gösterdim. Atatürk kelimesini görür görmez üzerinde durdu. Birçok kereler bu kelimeyi tekrar etti. 'Çok güzel bir buluş ama çok iddialı,' dedi. Ancak, müsveddede tashihler yaptığı halde, Atatürk'e dokunmadı. Müsveddenin sonlarında bir de 'Türk Atası' diye bir terkip kullanmıştım. Bunu daha fazla iddialı bularak Atatürk tarzında tashih etmemi emretti.

Başka bir şey söylemedi. Ben nutkumu verdikten epey sonra, Gazi Mustafa Kemal, Atatürk'ü soyadı olarak aldı."

Anlatan: Baha Arıkan
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 87

Bir Çocuktan Mektup Var!

Yıl 1923, aylardan Kasım...

Cumhuriyet yeni ilan edilmiş... İlk ayı daha yeni dolmak üzere.

Atatürk'ün işi başından aşkın. Toplantılar, görüşmeler, tartışmalar, yazışmalar... Gece gündüz, yeni kurulan Cumhuriyet'in devasa sorunlarıyla uğraşmaktadır.

O yoğunluk içinde, bir gün yâveri, elinde bir zarfla içeri girer:

"Paşam, bir mektubunuz var."

Atatürk, bir yâverine bakar, bir mektuba.

Mektubu Atatürk'ün önüne bırakan yâver, bir bilgi daha verir:

"Amerika'dan!"

Atatürk, zarfı alıp dikkatle bakar. Gönderen kısmında, Curtis LaFrance adı yazılıdır. Atatürk, düşünür, belleğini zorlar... Ama hayır, tanıdığı binlerce isim arasında Curtis LaFrance yoktur.

Merakı daha da artar. Zarfı açıp mektubu okumaya başlar.

Mektubun sağ üst köşesinde, "ELMIRA, New York, 28 Ekim 1923" yazısı vardır.

Mektup, Cumhuriyet'in ilanından bir gün önce yazılmıştır. Atatürk, okumaya devam eder...

Mustafa Kemal Paşa,
ANKARA

Sayın Efendim,

Ben 10 yaşında, Amerikalı bir çocuğum. Türkiye'ye ve yeni hükümetine büyük ilgi duyuyorum. Siz ve Bayan Kemal hakkında bir röportaj okudum. Türkiye hakkında bir defterim var ve şimdiden siz ve Bayan Kemal hakkında birçok yazı ve resim topladım. Lütfen bir Amerikalı çocuğa, bir küçük not ve bir imzalı fotoğrafınızı gönderin. Bir gün, Türkiye'yi görebileceğimi umut ediyorum. Saygılarımla,*

Curtis LaFrance

Atatürk çok duygulanır. Kurtuluş Zaferi'nin ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin, dünyanın öbür ucu sayılabilecek Amerika'da, 10 yaşındaki bir çocuk üzerinde yarattığı etkileri düşünür.

Önüne, "Türkiye Cumhuriyeti Baş-

kanlığı, Özel" başlıklı bir kâğıt koyup, yanıtını kaleme alır.

Ankara, 27 Kasım 1923
Bay Curtis LaFrance,

Mektubunuzu aldım. Türk yurdu hakkındaki ilgi ve iyi dileklerinize teşekkür ederim. İsteğiniz üzere bir fotoğrafımı gönderiyorum. Amerika'nın zeki ve çalışkan çocuklarına biricik öğüdüm: Türkler hakkında her işittiklerine gerçekmiş gibi bakmayıp kanılarını bilimsel ve esaslı incelemelere dayandırmaya önem vermeleridir. Başarılar ve mutluluklar dilerim.

Türkiye Cumhurbaşkanı
Gazi Mustafa Kemal

Mektup İngilizce'ye çevrilerek, aslı ile birlikte 10 yaşındaki Curtis LaFrance'a postalanır.

Hacı Angı, *Çocuk Gözüyle Atatürk*,
Angı Yayınları, Ankara, 1982, s. 104-105

* Bayan Kemal, Atatürk'ün o yıllarda evli olduğu Latife Hanım'dır.

Türkiye'nin Simgesi Ne Olmalı?

Kurtuluş'tan sonra, bir ara, Meclis'te ve basında Türkiye Cumhuriyeti'nin simgesi ne olmalı, diye bir tartışma başlar.

Pek çok öneri atılır ortaya...

Bunların arasından, Ergenekon Destanı'ndan esinlendiği için, simgenin "kurt" olması üzerinde durulur.

Konu kendisine iletildiğinde, Atatürk,

"Ne kurdu?" diye sorar.

Kendisine Ergenekon Destanı'ndaki bozkurt anımsatılınca,

"Masalları bırakınız," der. "Her şeyin kaynağı insan zekâsıdır. Siz bana zekânın simgesini, zekânın armasını arayınız!"

Anlatan: Cevdet Kerim İncedayı
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 158

Okuyan Atatürk

1930'lu yıllar... Atatürk, Cumhurbaşkanı...

Özel kalem müdürü olarak, hayatı boyunca Atatürk'ün yakınında bulunan Hasan Rıza Soyak, bir görevle gittiği İstanbul'dan Ankara'ya döner dönmez hemen Köşk'e koşar.

Çalışanlara, Atatürk'ü sorar.

Çalışanlar, biraz kaygılı,

"İki gün, iki gecedir sürekli okuyor; birkaç kere banyo yapıp şezlongda dinlendi, o kadar..." der.

H. Rıza Soyak, Atatürk'ün yatak odasına koşar hemen.

Kapıyı çalıp açtığında Atatürk'ü elinde kitap, yatağın ortasında otururken bulur.

Atatürk'ü, daha önce de, defalarca yatağında bağdaş kurmuş, kitap okurken gören H. Rıza Soyak için, yadırgatıcı bir durum değildir bu.

Tuhaf olan, Atatürk'ün sağında solunda, atılmış gibi duran, mendil büyüklüğündeki, ince, beyaz kumaş parçalarıdır.

Meclis Kütüphanesinde okuyan Atatürk.

H. Rıza Soyak, merak içinde,

"Paşam, bunlar nedir?" diye sorar.

Atatürk, okuduğu kitaba o kadar dalmıştır ki,

"Bu mu? Kitap... Elime bir kitap geçti, bilmem ne kadar zamandır okuyorum," der.

H. Rıza Soyak,

"Hayır... Ben o beyaz kumaş parçalarını..." deyince, Atatürk gülerek karşılık verir:

"Onlar mı? Okurken sık sık gözlerim yaşarıyor... Fakat onun da çaresini buldum. Beyaz bir tülbent aldırdım, parça parça kestirdim; yaşardıkça gözlerimi siliyorum."

Anlatan: Hasan Rıza Soyak
Yakınlarından Hatıralar,
Sel Yayınları, İstanbul, 1955, s. 8

Atatürk ve Sığırtmaç Mustafa, Yalova, 16 Eylül 1929.

Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü

Yıl 1929... Mevsim yaz.

Sığırtmaç Mustafa, cılız, çelimsiz ve hastalıklı bir çocuktu. Bir akşamüstü, Yalova kırlığında, ineklerini önüne katmış çiftliğe dönüyordu. Yirmi kadar atlının kendine doğru yaklaştığını gördü.

Atlılar yakınına gelince, en öndeki atından inip ona çiftliğe nereden gidileceğini sordu.

Mustafa,

"Siz yanlış yoldan gelmişsiniz," dedi.

Eliyle işaret ederek:

"Çiftliğe şu yoldan gidilir."

Karşısındaki, başını salladı.

"Adın ne?" diye sordu.

"Mustafa!"

Karşısındakinin yüzüne hemen bir gülümseme yayıldı:

"Benim adım da Mustafa, demek adaşız!"

Hemen ardından da, sordu:

"Sen Gazi'yi tanır mısın?"

"Tanırım," dedi Sığırtmaç Mustafa.

"Onu sever misin?"

"Severim."

"Niçin seversin?"

Sığırtmaç Mustafa, Gazi'yi hep "paşa" olarak duymuştu.

"Paşa olduğu için severim," dedi.

Bu yanıtı duyunca, karşısındaki gülmeye başladı. Mustafa bozuldu buna. Yoksa bu adam kendisiyle eğleniyor muydu?

Karşısındaki sormaya devam etti:

"Sen ne iş görürsün Mustafa?"

"İşte şu gördüğün sığırları güderim."

"Ne kazanırsın?"

"Ayda üç lira."

"Peki, söyle bana, ayda üç lira senede kaç lira eder?"

Mustafa hesaplamaya çalıştı. Onun zorlandığını gören diğer atlılar, hemen araya girdi. Onların da yardımıyla, hesap yapıldı.

"36 lira eder," dedi Sığırtmaç Mustafa.

"Sana bu 36 lirayı versem ne yaparsın?"

"Hiç... Almam ki!"

"Neden almıyorsun?"

"Otuz altı lira çok para!"

Durdu, düşündü Sığırtmaç Mustafa:

"Sonra nereden aldın diye sorarlar bana..."

Kendine gülümseyerek bakan adam,

"Aferin oğlum," dedi.

Yanındakilere döndü:

"Böyle olmalı işte."

Sonra cebinden bir avuç para çıkarıp Mustafa'ya uzattı:

"Al bu parayı," dedi, "yol gösterdiğin için veriyorum sana! Kimse bir şey diyemez."

Sığırtmaç Mustafa, karşısındaki adama, yeniden dikkatle baktı. Ciddi miydi, yoksa eğleniyor muydu, bir türlü karar veremedi.

Adamın uzattığı paralara karşılık, torbasındaki cevizleri göstererek,

"Bir şartla alırım," dedi. "Sen bu cevizleri alırsan, ben de senin paranı alırım."

"Tamam," dedi, karşısındaki adam. Cevizleri alıp karşılığında Mustafa'ya bir avuç parayı uzatırken, yeniden adını sordu. Mustafa, adını bir kere daha söyleyince, adam,

"Benim adım da Mustafa, ama yanında Kemal'i de var," dedi. "Mustafa ile Kemal bir araya gelince ne olur?"

Sığırtmaç Mustafa, şaşırdı. O an, "Bu adam, sakın Mustafa Kemal olmasın," diye geçirdi aklından. Karşısındaki bu kez,

"Beni başka yerde görsen tanır mısın?" diye sordu.

Başını salladı Sığırtmaç Mustafa.

"Tanımaz mıyım ya... Sen Gazi Mustafa Kemal Paşasın."

Atına atlayan Atatürk, diğer atlılarla birlikte oradan uzaklaşmaya başladığında Sığırtmaç Mustafa şaşkınlık içindeydi... Rüya görmüş gibiydi.

Ertesi gün, Sığırtmaç Mustafa'nın evlerinin önünde bir otomobil durdu. Mustafa'ya,

"Seni kaplıcalara götürmeye geldik, Gazi istiyor," dediler.

Bu habere çok sevindi Sığırtmaç Mustafa. Hemen otomobile atladı.

Otomobil, bir süre sonra kocaman bir binanın önünde durdu. Kocaman bir kapıdan geçip kocaman bir salona girdiler. Salonda, bir adam, ayakta durmuş ona bakıyordu.

Atatürk ve öğrenci Mustafa, bir yıl sonra.

"Hoş geldin, beni tanıdın mı?" diye sordu adam.

Sığırtmaç Mustafa, hiç duraksamadan yanıtladı:

"Tanımadım. Hiç görmedim sizi."

Adam şaşırmış gibi görünerek, bir gün önce yol sorduğunu, sohbet ettiklerini, ceviz alıp karşılığında para verdiğini anlattı. Sonra da,

"Nasıl tanımadın beni?" diye sordu.

Mustafa ısrar etti. Ona, dün konuştuğu kişi olmadığını söyledi.

O sırada salonun perdelerinden biri aralandı... Atatürk çıktı ortaya.

Yaklaşıp Mustafa'nın saçlarını okşadı.

"Aferin oğlum, sandığımdan da dikkatliymişsin," dedi. "Bu konuştuğun, bana benzeyen bir arkadaşım, ama sen bunu kolayca fark ettin."

Sığırtmaç Mustafa, hemen koşup elini öptü.

Atatürk,

"Mustafa, seni çiftliğime kâhya yapacağım, ister misin?" diye sordu

Mustafa, kâhyanın anlamını bilmiyordu.

"Kâhya ne demek?"

"Çobanların en büyüğü demek!"

Mustafa, karşılık vermedi. Atatürk:

"Kâhyalık için sana ayda dört lira versem yetişir mi?"

Mustafa çoktan razıydı.

"Siz bilirsiniz," dedi.

Atatürk, şakayı daha fazla uzatmadı, ona gerçek düşüncesini söyledi:

"Hayır Mustafa... Seni kâhya yapmayacağım, okula göndereceğim. Orada okuyup yazma öğreneceksin!"

Mustafa belli etmedi ama çok sevinmişti:

"Okula gönderin, bu daha iyi," dedi.

Sığırtmaç Mustafa hemen Şişli Çocuk Hastanesi'ne gönderildi. Orada sağlık taramasından geçip tedavisi yapıldıktan sonra okula başladı. Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirip subay olarak hayata atıldı.

Aktaran: Tacınur Demir
(Sığırtmaç Mustafa'nın kızı)
Cemil Sönmez, *Atatürk ve Çocuklar*,
UNICEF Türkiye Temsilciliği Ya.
Ankara, 1992,
s. 93, 94, 95

Aslanlık Edelim Derken

26 Ağustos 1922!

Büyük Taarruz başlamış...

Türk ordusu büyük bir hızla ilerliyor, işgal edilmiş kentler arka arkaya kurtarılıyor...

Ordunun gerisinde kalmak istemeyen Başkomutanlık Karargâhı da, aynı hızla, orduyla birlikte hareket halinde...

Yol varsa otomobille, kağnıyla, arabayla, yol yoksa, yürüyerek, at üstünde İzmir'e doğru koşulmaktadır...

O günlerin birinde, Başkomutan Mustafa Kemal ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, bir arabada, üzüm çuvalları üzerinde, hem dinlenmekte hem de yol almaktadır...

Bir ara Mustafa Kemal, uzandığı üzüm çuvalının üzerinde küçük bir delik görür.

Parmağını sokup beş-on tane üzümü çuvaldan çıkarır, avucuna alır.

Üzümleri tam ağzına atacakken, hemen yanındaki çuvalın üstünde dinlenmeye çalışan Fevzi Çakmak'la göz göze gelirler...

Suçüstü yakalanmış gibi bir an duraklayan Mustafa Kemal, sonra bir kahkaha atarak,

"Paşam, şu hayatın cilvesine bak," der, "aslanlık edelim derken, farelere döndük: Çuval deliğinden üzüm çalıyoruz!"

Anlatan: Fevzi Çakmak,
30 Ağustos Hatıraları (Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak, Salih Bozok, Muzaffer Kılıç, Cevat Abbas Gürer), Ağustos 2000, İstanbul, s. 26

Pıışşık!

Atatürk ve yanındakiler Eskişehir yolu üzerinde bir kasabaya gideceklerdir.

Akşamüstü yol tenha bir köye düşünce, yanlarına bir kılavuz almak isterler.

Otomobilde bulunan, Atatürk'ün çocukluk arkadaşlarından Salih Bozok, gördükleri ilk ihtiyara,

"Baba, bize yol gösterecek birini bulabilir misin?" diye sorar. İhtiyar,

"Ben ne güne duruyorum," diyerek otomobilin çamurluğuna atlar.

Yolda giderken, Atatürk, Salih Bozok'a işaret ederek, ihtiyarla sohbet etmesini söyler.

Salih Bozok da, ihtiyara dönerek, ilk aklına geleni sorar:

"Baba, sen Mustafa Kemal'i tanır mısın?"

İhtiyar, hiç duraksamadan yanıt verir:

"Elbette tanırım!"

Bunun üzerine Salih Bozok,

"Görsen ne yaparsın?" diye sorar.

İhtiyarın yüzü aydınlanır:

"Ayaklarının altına köprü olurum!"

Bunun üzerine Salih Bozok, gülerek Atatürk'ü gösterir:

"İşte Mustafa Kemal," der.

İhtiyar, kendisine gösterilen Mustafa Kemal'i tepeden tırnağa süzer... Sonra, Salih Bozok'a dönüp parmağıyla göz-kapağını aşağıya doğru çekerek,

"Pışşşşıkkk!" der.

Otomobildekiler kahkahalarla gülerken, ulaşmak istedikleri kasabaya da girmek üzeredirler...

Karşılamak için kasaba girişine toplanan büyük bir kalabalık, Mustafa Kemal ve arkadaşlarını görünce alkışlamaya, sevinç gösterileri yapmaya başlar.

İhtiyar adam, kendisine gösterilenin gerçekten Mustafa Kemal olduğunu o an anlar, ama artık çok geçtir... Utancından ne diyeceğini, ne yapacağını bilemez ve bir anda ortadan kaybolur.

Bunu fark eden Atatürk, Salih Bozok'tan ihtiyarın bulunmasını ister. Salih Bozok, kısa bir araştırmadan sonra ihtiyarı bulur. Salih Bozok'u karşısında gören ihtiyar, ayaklarına kapanarak,

"Ne olur," der, "beni bağışlayıp bir

defa elini öptürsün, ömrüm oldukça çizmesinin çamurunu yiyeyim."

Salih Bozok, bir yandan gülerken, bir yandan da parmağıyla gözkapağını aşağıya doğru çekerek ihtiyara,

"Pışşşıkk!" der.

Anlatan: Salih Bozok
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s.161

Onlar Misafir!

İstanbul'un işgal altında olduğu günler...

Sokaklarda yabancı askerler, yabancı subaylar dolaşmakta, gönderlerde yabancı bayraklar dalgalanmaktadır...

İşgal kuvvetlerinin buluşmak, görüşmek, eğlenmek için en çok rağbet ettikleri yerlerden biri de Beyoğlu'ndaki Pera Palas Oteli'dir.

İngiliz işgal komutanı General Harrington bir gün, Pera Palas'ın bir salonunda kahvesini içerken, bakışları bir noktada sabitleşir.

İlerideki masaların birinde oturan bir subay, hiç de yabancı gelmemiştir ona.

Belleğini biraz zorlayınca, işittiklerinden ve gördüğü fotoğraflarından anımsar: Bu subay Mustafa Kemal'dir!

General Harrington, kendilerine Çanakkale'de zor anlar yaşatan bu komutanı yakından tanımak ve ona sonunda yenildiğini anımsatmak için,

"Kendisiyle bir kahve içmek isterim," deyip masasına davet etmek ister.

Gönderilen tercüman Mustafa Kemal'i selamladıktan sonra,

"General Harrington, bir kahve içmek için masalarını şereflendirmenizi arzu ediyorlar Paşam," der.

Mustafa Kemal'in yüzü asılır,

"Kahve içmek istiyorlarsa kendileri lütfen benim masama buyursunlar," diye karşılık verir.

Tercüman, Harrington'un isteğinin geri çevrilmesine çok şaşırırken, Mustafa Kemal devam eder:

"Ne de olsa onlar burada misafir... Bizde âdettir, kahveyi ev sahipleri ısmarlar, misafirler değil!"

Anlatan: Hikmet Umur
Der: Ahmed Hidayet Reel, *Atatürk'e Ait Hatıralar*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1949, s. 180

Geldikleri Gibi Giderler

30 Ekim 1918'de Osmanlı Devleti Mondros Mütarekesi'ni imzalar.

Buna göre, Osmanlı Ordusu silah bırakır ve İstanbul'u işgalin yolu açılır...

23 Kasım 1918'de Fransızlar, 27 Kasım'da İngilizler İstanbul'a girer.

Ordusu silah bıraktırılan Yıldırım Orduları Grubu Komutanı Mustafa Kemal, acı içinde İstanbul'a döner...

Bir motorla karşıya geçerken, limanı dolduran düşman zırhlılarına öfkeyle bakar...

Üzgün ama kararlı bir sesle yâveri Cevat Abbas'a dönerek şöyle der:

"Geldikleri gibi giderler!"

Falih Rıfkı Atay,
Çankaya,
İstanbul, 1969, s. 329

Yapılır, Bulunur, Yenilir!

Yıl 1919...

Atatürk, Samsun'dan 25 Mayıs'ta Havza'ya, oradan da 12 Haziran'da Amasya'ya geçer...

Genelkurmay Başkanlığı, onu, 3 Haziran'da, İstanbul'a geri çağırır. İşgal güçleri geri çağrılmasını istemektedir çünkü.

Atatürk, gitmez.

Tersine, Anadolu'da bir kongre toplama çalışmalarına hız verir.

Herkese telgraf üzerine telgraf göndererek,

"Vatanın bütünlüğü tehlikede," der.

"Padişah ve İstanbul Hükümeti sorumluluğunu yerine getirecek durumda değil," der.

"Ulusun bağımsızlığını, yine ulusun kendi kararı kurtaracaktır, bunun için Sivas'ta bir kongre toplanmalıdır," der.

Ama gelen yanıtlar hiç de iç açıcı değildir.

Herkes umutsuzdur. Bir şey yapılamayacağı inancındadır.

"Ordumuz yok," diye yanıtlar gelir.

Mustafa Kemal, hemen şu karşılığı verir:

"Yapılır!"

"Paramız yok!" diye yanıtlar gelir.

Mustafa Kemal, hemen şu karşılığı verir:

"Bulunur!"

Bu kez de,

"Diyelim orduyu kurduk, parayı bulduk... Düşmanlarımız hem güçlü, hem çok!" diye yanıtlar gelir.

Mustafa Kemal, onlara da, aynı kararlıkla yanıt verir:

"Olsun... Yenilir!"

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk,
Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 61

Zübeyde Hanım'ın Öptüğü El

Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla tamamlanmasından hemen sonraki haftalar...

Atatürk, başyâveri Cevat Abbas Gürer'i, annesi ve kardeşini Ankara'ya getirmekle görevlendirir.

Ankara'ya gelen Zübeyde Hanım, hasta olmasına rağmen giyinir kuşanır; oğlunu karşılarken, iyi görünmeye çalışır.

Atatürk, yıllardır, yüzünü çok az görebildiği annesine sarılır, defalarca elini öper.

Biraz sonra Zübeyde Hanım,

"Kemal, oğlum," der, "senden bir ricam var, bana elini verir misin?"

Atatürk, elini hemen annesine uzatır.

Zübeyde Hanım, kendisine uzatılan eli kapar ve hızla önce dudaklarına, sonra alnına götürür.

Çok şaşıran Atatürk, elini çekmeye çalışırken,

"Anne... Anne... Ne yapıyorsun anne?" der şaşkınlıkla.

Zübeyde Hanım, gülümseyerek bakar oğluna.

"Ben senin annenim," der, "elimi öpmen vazifen ve terbiyen gereği. Öte yandan, ben aynı zamanda bu milletin bir ferdiyim. Bu milletin bir ferdi olarak, bu vatanı kurtardığın için senin elini öpmek de benim vazifemdi. Şimdi çok bahtiyarım."

Anlatan: Cevat Abbas Gürer
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 67

Lokantada Bir Kadın Avukat

Süreyya Ağaoğlu, Türkiye'nin ilk kadın avukatıdır.

1924-25 ders yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra, Ankara'ya ailesinin yanına döner.

Bir arkadaşıyla birlikte Adalet Bakanlığı'nda staja başlar.

İlk günlerin heyecanı geçince, bir sorunla karşılaşırlar: Öğle yemeği işini nasıl çözeceklerdir?

Evlerine gidemezler, evleri bakanlığa çok uzaktır.

Lokantaya da gidemezler... Aslında, o zamanlar Ankara'da yemek yenebilecek bir lokanta, İstanbul Lokantası vardır. Ama, hep milletvekillerinin yemek yediği bu lokantada, kadınların yemek yediği görülmüş şey değildir.

Türkiye'nin, bu ilk kadın stajyer avukatları, öğle yemeklerini, bir süre peynir ekmek yiyerek geçiştirmeye çalışır, ama sonunda dayanamazlar...

Zamanın Basın-Yayın Genel Müdürü olan babası Ahmet Ağaoğlu'na gi-

den Süreyya, öğle yemeklerini İstanbul Lokantası'nda yiyebilmek için izin ister.

Ahmet Ağaoğlu, bunda bir sakınca görmez, peki, der.

İki arkadaş, ertesi gün öğleyin lokantaya gider, küçük bir bölümüne geçip güzel güzel karınlarını doyurur.

Ahmet Ağaoğlu'nu ve kızını tanıdıkları için kimse yüzlerine bir şey söyleyemez, ama arkalarından konuşmalar başlar. Homurdanmalar ve şikâyetler yükselir.

Şikâyetler aynı gün, zamanın Başbakanı Rauf Bey'e de iletilir. Rauf Bey de Ahmet Ağaoğlu'nu arayıp durumu anlatır.

Süreyya, o akşam eve döndüğünde, babasının kendisini beklediğini görür.

Babası, hemen konuya girerek,

"Başbakan Rauf Bey, senin ve arkadaşının lokantada yemek yediğinizi ve herkesin bunu konuştuğunu anlattı... Bundan sonra öğle yemeklerine bana gelin," der.

Süreyya, çok üzülür, ama yapacağı bir şey yoktur.

Birkaç gün sonra, Atatürk ve eşi Latife Hanım, Ahmet Ağaoğlu'na misafirliğe gelir. Sohbet edilirken, söz bu konudan açılınca, Süreyya Ağaoğlu, olayı bütün açıklığıyla Atatürk'e anlatır. Onun, kendisini anlayacağını ve destekleyeceğini düşünmektedir.

Oysa, onu dinleyen Atatürk,

"Babanın da, Rauf Bey'in hakları var," demesin mi?

Büyük bir hayal kırıklığına uğrayan Süreyya, ertesi gün bakanlıktaki odasında çalışırken, bir yetkili telaşla içeri girer:

"Süreyya hazırlan, Paşa seni yemeğe götürecekmiş!"

Süreyya şaşırır, apar topar kapının önüne çıkar. Yanında bir milletvekili ve yâveriyle arabada oturan Atatürk, Süreyya'yı görünce,

"Latife bugün seni öğle yemeğine bekliyor," der.

Süreyya hem şaşkın hem sevinçlidir. O bindikten sonra hareket eden araba, İstanbul Lokantası'nın önünden geçerken, Atatürk birden şoföre durmasını söyler. Sonra da,

"Bana Salih Bey'i çağırın," der.

Bozüyük Milletvekili Salih Bey telaşla yanlarına gelince, Atatürk, herkesin duyabileceği kadar yüksek sesle, ona,

"Bugün Süreyya'yı bize götürüyorum, ama yarın buraya gelecek, yemeğini lokantada yiyecek," der.

Süreyya'nın şaşkınlığı daha da artar.

Ne olup bittiğini, Latife Hanım, yemekte, onun kulağına eğilip,

"Paşa, dün akşam bu lokanta olayına çok kızdı, gerekeni yapacağını söyledi," deyince anlar.

Süreyya Ağaoğlu, ertesi gün, arkadaşıyla İstanbul Lokantası'na gittiğinde, birkaç milletvekili eşinin de ilk kez orada olduğunu görür. Kimse onları bakışlarıyla bile olsa rahatsız etmeye yeltenmez.

Bu bir ilk olur... Atatürk ve Türkiye'nin ilk kadın avukatı Süreyya Ağaoğlu, kadınların, tıpkı erkekler gibi, bir lokantada yemek yiyebilmesine de öncülük etmiştir.

Süreyya Ağaoğlu, *Bir Ömür Böyle Geçti*,
Ağaoğlu Yayınevi, 1984 s. 41-42

Al Karanfili Severim!

Atatürk, cumhurbaşkanıyken ABD'den bir mektup alır.

Mektubu yazan, "Ben bölgemin ileri gelenlerinden biriyim... Sizin çok büyük bir insan olduğunuzu biliyorum, eserinizin hayranıyım," dedikten sonra bir istekte bulunur:

"Hangi çiçeği çok sevdiğinizi bana yazmak cömertliğinde bulunursanız, o çiçeğin en güzel cinsine, sizin adınızı vereceğim..."

Atatürk, mektubu yanıtlaması için, Genel Sekreteri Ruşen Eşref Ünaydın'ı çağırtıp ona şunu söyler:

"Nazik ilgisinden duygulandığımı ve gereken teşekkürü tarafımdan kendisine bildiriniz ve deyiniz ki, ben en çok al karanfili severim."

Anlatan: Ruşen Eşref Ünaydın
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s.46

Ankara Toprağı

Atatürk, Kurtuluş'tan hemen sonra, yeşilsiz ve ağaçsız bir bozkır kenti olan Ankara'yı yeşillendirmeye kararlıdır.

1925 baharında, toprak satın alarak, daha sonra kendi adını taşıyacak çiftliği kurmak için, toprak analizleri yaptırtmaya başlar. Bunun için getirtilen yabancı uzman, Ankara toprağını çok verimsiz bulur.

"Bu toprakta ve bu iklim şartlarında ya sabır tükenir ya da para," diyerek Atatürk'e, bu projeden vazgeçmesini öğütler. Atatürk, "Bu söylediğiniz, bizim de bildiğimiz bir sonucun bilimsel olarak kanıtlanmasıdır," der ve ekler: "Ama bilim aynı zamanda bilinenin ötesine geçmek değil midir?"

Çiftlik fikrinden vazgeçmez. Bunun için belirlediği alandan kova kova doldurduğu toprak örneklerini, o zaman Ankara'nın tarım okulundaki tek laboratuvara gönderip analiz ettirir. Analizleri, aynı zamanda tarım eğitimi de almış, biyoloji öğretmeni Zihni Derin yapmaktadır. Sonuçları da, her gün gidip Atatürk'e bildirmektedir:

Atatürk, kendi adını taşıyan Orman Çiftliği'nde, 1929.

"Ne yazık ki, kireçli, çorak toprak; verimsiz!"

Onun bu açıklamalarına, Atatürk, her seferinde, "Çok memnun oldum, çok memnun oldum," diye karşılık vermektedir.

Zihni Derin, sonunda bütün cesaretini toplayıp Atatürk'e, "bu olumsuz sonuçlardan niçin memnun kaldığını" sorar.

Atatürk:

"İlahi hoca," der, "verimli toprakta, elverişli iklim koşullarında herkes çiftlik kurar. Ben senin işe yaramaz dediğin bu çorak ve kurak toprakta da çiftlik kurulabileceğini göstereceğim."

Ve bugünkü Atatürk Orman Çiftliği'ni kurar.

Zihni Derin, emekli olunca Rize'ye gider. Atatürk Orman Çiftliği'nden aldığı cesaretle Rize'ye ilk çay fidesini diker. Bölgenin çay memleketi olmasını sağlar.

Aslan Tufan Yazman,
Atatürk'le Beraber,
İstanbul, 1984, s. 123

Sen Çiftçi misin, A Mustafa Kemal?

Atatürk Orman Çiftliği'nin ilk kuruluş yılları...

Bütün çabalara rağmen ortada ele gelir, göze görünür bir şey yoktur; kupkuru bir toprak, çorak bir bozkır parçası... Edilen onca zarar da cabası.

Henüz bir ağacın bile yeşermediği bu bozkır parçasının bir köşesine, bir havuz yapılır ve suyun içine renkli ampuller yerleştirilir.

Akşam olup fıskıye çalıştırılınca, mavili, kırmızılı, yeşilli sular fışkırmaya başlar.

Atatürk, önce bomboş, kupkuru toprağa, sonra da renkli suların fışkırdığı havuza bakar... Önüne konan zarar defterlerini düşünerek,

"A be Mustafa Kemal," der, "sen çiftçi misin? Hayır! Baban çiftçi mi? Hayır! Tarım okudun mu? O da hayır! İşte böyle bilmediğin işe girişip parasını kaybedenlere sular bile güler!"

Falih Rıfkı Atay, *Pazar Konuşmaları*,
Dünya Matbaası, İstanbul 1966, s. 87

Burada Bir İğde Ağacı Vardı

1937 yılı, bahar mevsimi...

Atatürk, büyük bir özenle kurup yeşertmeye çalıştığı Orman Çiftliği'ne gider.

Araba yavaş yavaş ilerlerken, henüz küçük, çelimsiz fidanları neşe içinde seyreden Atatürk, birden şoföre seslenir:

"Dur!"

Yere atlar.

"Burada bir iğde ağacı vardı, o nerede?" diye sorar.

Kimse bir şey söyleyemez. Hatta, yeni fidanları dikmeye çalışanlar bile, orada bir iğde ağacı olduğunun farkında değildir.

Atatürk'ün bütün neşesi kaçar.

Çiftliğin çorak günlerinden kalma bir yeşillik anısı olan iğde ağacı, yeni çalışanlar tarafından sökülüp atılmıştır.

Yol boyunca yürüyerek iğde ağacını arayan Atatürk, bulamayınca çok üzülür. Yanındakilere,

"İğde eski ve çelimsiz bir ağaçtı. Fa-

kat yaşayan ve baharda hoş kokularını etrafa saçan, güzel bir varlıktı," der.

Prof. Dr. Afet İnan,
Atatürk Hakkında
Hâtıralar ve Belgeler,
İş Bankası Kültür Yayınları.
1984, s. 177

Atatürk'ün Sevdiği Atı

Yıl 1913... Balkan Savaşı devam ediyordu...

Savaş yaralarını sarmak için, Çanakkale yakınlarında bir sağlık teşkilatı kuruldu. Hemen yanına da hayvanlar için ayrı bir koğuş yapıldı.

Bir gün, o koğuşa, çok güzel, genç bir at getirildi.

Kurmay Başkanlığı, ata iyi bakılması konusunda özel bir not da göndermişti, ama at, çaresiz bir hastalığa, ruama yakalanmıştı.

Durum, atın sahibi Binbaşı Mustafa Kemal'e bildirildi.

Haberi alan Mustafa Kemal, koşup geldi. Atını son kere görmek istiyordu.

Sağlık teşkilatının komutanı Yüzbaşı Hilmi Bey, Mustafa Kemal'i atın bulunduğu çadıra götürdü.

Hastalığın tehlikesinden dolayı, diğer atlardan ayrı bir çadıra konulan at, sahibini görünce, sevindi, canlandı. Getirildiği günden günden beri, önüne eğik duran başı havaya kalktı. Düşük kulakları, yukarı dikildi.

Mustafa Kemal, okşamak için atına

Atatürk, sevdiği atlarından Sakarya ile gezintide.

yaklaşınca, Yüzbaşı Hilmi Bey, uyardı hemen:

"Binbaşım, hastalık çok tehlikeli!"

Bir an duran Mustafa Kemal, bakışlarını atından ayırmadan Hilmi Bey'e sordu:

"Peki, eldivenle okşayabilir miyim?"

"Evet... Eldivenlerinizi sonra antiseptiğe koyarız, bütün mikroplar ölür."

Binbaşı Mustafa Kemal, eldivenlerini giydi. Yaklaşıp atını sevdi, okşadı.

Atın yanından ayrıldığında gözleri ıslaktı.

Eldivenlerini çıkarıp antiseptiğe konması için, uzattı...

Aradan bir süre geçince, Mustafa Kemal,

"Artık mikroplar kalmadı, değil mi?" diye sordu.

"Kalmadı binbaşım!"

"O halde onları bana veriniz," dedi Mustafa Kemal. Sesi titriyordu. "Atımdan kalan son hatırayı saklamak istiyorum."

Islak eldivenleri aldı, nemli gözlerle oradan ayrıldı.

Anlatan: Prof. Nevzad Tüzdilin
Der: Ahmed Hidayet Reel, *Atatürk'e Ait Hatıralar*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1949, s. 179

Nasıl Kesersin?

Atatürk bir gün yâveriyle köşkün bahçesini gezmektedir.

Bahçe yollarından birinin üzerinde çok yaşlı ve büyük bir ağaç bulunmaktadır. Ağacın bir yanında dik bir sırt, diğer yanında suyu çekilmiş bir havuz olduğu için yolu büyük ölçüde kapatmakta, yürüyüşü zorlaştırmaktadır.

Bunu gören bahçe mimarı Mevlüt Baysal,

"Buyurursanız, derhal keselim Paşam," dedi.

Bunu duyan Atatürk, bahçe mimarına öfkeyle baktı.

"Yahu," dedi, "sen hayatında böyle ağaç yetiştirdin mi ki, keseceksin?"

Niyazi Ahmed Banoğlu,
Nükte ve Fıkralarla Atatürk,
Cilt 2, İstanbul, 1967, s. 245

Ne Güzel... Ama, Ne Yazık!

Hastalığın ilk belirtilerinin ortaya çıktığı günler...

Atatürk, Çankaya'daki odasında uzanmış dinlenmekteydi...

Ziyaretçilerinden biri ona, Keçiören'den çiçekli bir badem dalı getirdi.

Manevi kızı Prof. Dr. Afet İnan, bu çiçekli dalı bir vazoya koyup Atatürk'ün dinlendiği odaya götürdü.

Çiçekli dalı görünce, gözleri sevinçle aydınlandı Atatürk'ün,

"Bahar gelmiş, ne güzel," dedi.

Ama, hemen arkasından bakışları gölgelendi. Üzgün bir sesle konuşmasını sürdürerek,

"Bu güzel çiçekler meyve vermeden solacak ve sade, bizim birkaç günlük göz zevkimizi doyurabilecek... Ne yazık!" dedi.

Prof. Dr. Afet İnan,
M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım,
1998, İstanbul, s. 47

Bıldırcın

Florya Köşkü'nde keyifli bir akşam yemeğinde buluşulmuştu... Sofra kalabalıktı.

Ortaya tepeleme bıldırcın kebabı dolu büyük bir tabak getirilip, kondu.

Herkes tabağına birer kebap alırken, sofranın öbür ucunda oturan Atatürk'ün yakın arkadaşı Salih Bozok, eğlence olsun diye cebinden canlı bir bıldırcın çıkarıp sofranın kenarına bıraktı.

Kalabalıktan, seslerden ve ışıktan ürken kuşcağız, masada, tabakların üstünden geçip, kanat çırparak oradan oraya uçmaya başladı.

O kanat çırptıkça, bağrış çığrışlar arttı, bağrış çığrışlar arttıkça o daha çok kanat çırptı, ürktü...

Bıldırcın sonunda çareyi, olayı baştan beri yerinden hiç kıpırdamadan izleyen Atatürk'ün dizine atlayıp kucağına saklanmakta buldu.

Bağrışmalar, gülüşmeler bir anda kesildi... Ortalığı derin bir sessizlik kapladı.

Atatürk, kuşu yavaşça okşadıktan

sonra onu ürkütmeden ceketinin cebine koydu.

Garsona seslendi sonra da... Önündeki kebap tabağını göstererek,

"Bu tabağı kaldırınız," dedi, "bir daha da soframa bu kuşun yemeğini getirmeyiniz!"

Anlatan: Aka Gündüz
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 58

Atatürk ve Köpeği Foks

Atatürk, son köpeği Foks'u, hiç yanından ayırmazdı.

Çalışırken, dinlenirken, bilardo oynarken... hatta törenlerde bile Foks hep yanında olurdu.

Öyle ki, yalnız çıktığı yürüyüşlerde, Atatürk'ün nerede olduğunu anlamak için, önce Foks aranıp bulunur; Atatürk'ün de yakınlarda olduğu kolayca anlaşılırdı.

Ya da, Foks, hiç beklenmedik bir zamanda ve beklenmedik bir yerde ortaya çıkmışsa, Atatürk'ün de oraya gelmekte olduğu düşünülürdü.

Foks, Atatürk'ün günler, geceler boyu süren, o uzun çalışma toplantılarında masanın altına girer, masadakilerin ayakkabı bağcıklarıyla, pantolon paçalarıyla oynayarak zaman geçirirdi.

Bir gün, bu oynamalar sırasında, toplantıda bulunanlardan Reşit Galip'in paçasını, nasıl olduysa, çekiştirip gevelerken yırttı.

Çok mahcup olan Atatürk, hemen kendi terzisine, Reşit Galip için yeni bir pantolon ısmarlattı.

Bu olaydan sonra, toplantılara katı-

Atatürk ve manevi kızı Prof. Dr. Afet İnan Ege vapurunda halka atarken, Foks önde dikkatle onları izliyor.

lanların birçoğu, ayaklarını Foks'a doğru özellikle uzatıp onu kızdırmaya çalıştı, ama Foks, bir daha sahibini bu tür masraflara sokacak bir harekette bulunmadı.

Ama, başka bir şey yaptı...

Yeni atanan bir vali, resmi ziyaret için Köşk'e gelmişti.

O zamanlar uygulanan protokolün bir gereği olarak, ziyarete gelen, odada üç-beş adım yürüdükten sonra, birdenbire yarı beline kadar eğilerek, bir Osmanlı selamı vermekteydi.

Bu vali de aynı şeyi yaptı... Atatürk'e doğru üç-beş adım ilerledikten sonra, durup aniden eğildi.

O ana kadar, bir köşede sessizce yatmakta olan Foks, valinin bu ani hareketini sahibine karşı bir saldırı olarak gördü... Yerinden fırlayarak selam vermek için eğilmiş olan valiyi poposundan ısırdı.

Atatürk, hemen davranmıştı, ama geç kalmıştı.

Falih Rıfkı Atay,
Çankaya,
İstanbul, 1969, s. 561

Kapatın ve Kaldırın!

Büyük Zafer kazanılmış, herkes sevinç içinde, yarınlara umutla bakmaktadır... O günlerde İstanbul'dan Atatürk'e, Çankaya'daki evinin duvarlarını süslemesi için bir armağan gönderileceği bildirildi.

Bir süre sonra armağan, bir sandık içinde geldi. Sandık açıldı... Üstündeki talaşlar boşaltıldı...

Atatürk, ortaya çıkan tabloyu görmek için eğildiğinde, birden yüzünü buruşturdu.

"Kapatın ve kaldırın şunu," diye bağırdı. "Ne iğrenç manzara... Gönderenin aklına şaşarım!"

Tabloda, Yunanlı bir asker sırtüstü yatarken gösteriliyordu. Fesli bir Osmanlı askeri de, bir ayağıyla Yunanlı askerin göğsüne basarken, süngüsünü de askerin göğsüne saplıyordu.

Anlatan: Hasan Rıza Soyak
Yakınlarından Hatıralar,
İstanbul, 1955, s. 23

Sakarya'nın Resmi

Atatürk cumhurbaşkanı iken, bir ressam ona, Sakarya Savaşı'nı konu alan bir tablo armağan etmek istiyordu.

Randevu alıp armağanı kendi getirdi. Paketi heyecanla açıp, tabloyu gösterdi.

Tabloda, Atatürk, güçlü, yağız bir atın üzerinde resmedilmekteydi. Bunu görünce, Atatürk'ün kaşları çatıldı.

"Bu tabloyu kimseye göstermeyin," dedi.

Herkesin büyük bir şaşkınlık içinde kendisine baktığını görünce, ressama şu açıklamayı yaptı:

"Savaşa katılmış olan herkes bilir ki, hayvanlarımız bir deri, bir kemikti... Bizim de onlardan farkımız yoktu. Hepimiz iskelet gibiydik. Atları da savaşçıları da böyle güçlü kuvvetli göstermekle Sakarya'nın değerini küçültmüş oluyorsunuz."

Behçet Kemal Çağlar,
Atatürk Denizinden Damlalar, s. 193

Atatürk, Sakarya Savaşı'nı yönetirken, yâveri Salih Bozok'la,
10 Eylül 1921.

Memleketin Hayatı Söz Konusu

Eylül, 1921...

Sakarya Savaşı'nın en zorlu günleri...

Düşmanın aniden başlayan bir hava bombardımanı sırasında, yakınlara düşen bir bomba Mustafa Kemal'in atını ürküttü.

Bütün dikkati, düşman siperlerinde olan Mustafa Kemal, ayağının üzengiden kayması sonucu yere düştü.

Acı içinde kıvranırken, eliyle Eskişehir tarafını göstererek, Yunan işgal güçlerinin Kralı Kostantin'e haykırdı:

"Ya sen, ya ben Kostantin! Ya sen, ya ben!"

Hemen Ankara Askeri Hastanesi'ne kaldırılan Mustafa Kemal'in kaburga kemiklerinde kırık vardı. Ciğerleri zedeleyen kırıklar, soluk almasını zorlaştırıyordu.

Tedaviyi başlatan doktorlar, evinde dinlenmesi gerektiğini söyleyince, Mustafa Kemal,

"Hayır," dedi, "cephede olmalıyım."

Doktorlar uyarmak istedi:

"Paşam, hayatınız söz konusu..."

Acısı yüzünden okunan, alçılar içindeki Mustafa Kemal, yine "Hayır," dedi, "benim değil... memleketin hayatı söz konusu!

Celal Bayar,
Atatürk'ten Hatıralar,
Sel Ya. İstanbul, 1955, s. 116

Aklınla Görürsün

Ağustos, 1921...

Sakarya Savaşı'nın hemen öncesi...

Yunan güçlerinin Ankara'ya doğru ilerleyişi bir türlü durdurulamamaktadır...

Herkeste bir umutsuzluk, bir karamsarlık...

Meclis'in, Ankara'dan Kayseri'ye taşınması bile konuşulmaktadır.

O günlerde, bütün milletvekilleri, Atatürk'e karşı olanlar bile, Atatürk'ten bir tek şey istemekteydi:

"Başkomutanlığı üstlensin!"

Kürsüye çıkan Atatürk,

"Evet," dedi, "başkomutanlığı üstlenirim!"

Meclis'ten bir alkış tufanı yükseldi.

Mustafa Kemal, sözüne devam ederek:

"Ama bir koşulla," dedi, "Meclis'in tüm yetkisi üç ay için bana verilsin!"

Meclis bir anda karıştı... Her kafadan bir ses çıkmaya başladı...

Ne demekti bu? Bu adam kendini ne sanmaktaydı?

Gürültü patırtı arasında söz alıp kürsüye gelen milletvekillerinden biri,

"Mustafa Kemal hem cepheyi yönetecek, hem gerideki işleri, öyle mi? Bir adam bütün bunları nasıl yapar?" diye sordu.

Söz alan Atatürk, bu milletvekiline, şu anısını anlatarak yanıt verdi:

"Ben bir tarihte, bir alay komutanı tanımıştım; nasılsa büyük bir kuvvetin başına geçirilmişti. Deneyimsizdi... İki-üç tümeni birden nasıl yöneteceğini bilemeyerek 'Orada mı bulunayım, burada mı?' diye soruyordu.

Ona, 'Hayır, ne orada bulunacaksın ne burada; öyle bir yerde bulunacaksın ki, hepsini yönetebileceksin,' dedim.

O zaman hiçbirini göremem, dedi bana. Bunu aklı almıyordu.

Ben de, 'Gözlerinle elbette göremezsin ama aklınla görürsün,' dedim.

Falih Rıfkı Atay, *Babanız Atatürk*,
Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 78

Az Gelir

Ağustos, 1915...

Çanakkale Savaşı'nın kritik günleri...

İngiliz birlikleri hücum üstüne hücum tazeliyor, Türk birlikleri direniyor, dayanıyor...

Atatürk, yapılması gerekenler için Başkomutan Vekili Enver Paşa'ya başvurur, bir yanıt alamaz...

Ordu Komutanı Alman General Liman Von Sanders'e dilekçe üstüne dilekçe yazar, telgraf üstüne telgraf çeker...

Geçen her dakika aleyhimize işlemektedir.

Sonunda, karargâhı Yalova'da bulunan Alman Komutan Liman Von Sanders'i telefonla aradı.

Genelkurmay Başkanı Kâzım Bey'in aracılık ettiği konuşmada, Alman Komutan sordu:

"Durumu nasıl görüyorsunuz, nasıl bir önlem almak gerektiğini düşünüyorsunuz?"

Atatürk, çok değerli dakikaların kaybedildiğini düşündüğü için öfkeliydi:

Kurmay Albay Mustafa Kemal, Çanakkale Savaşı'nda, Gelibolu, 1915.

"Durumu nasıl gördüğümü daha önce size bildirmiştim. Önleme gelince; bu dakikaya kadar alınabilecek çok uygun önlemler vardı ama bu dakikadan itibaren alınacak tek bir önlem vardır..."

"Nedir o ?"

"Kumanda ettiğiniz bütün güçleri emrim altına veriniz, tek önlem budur!"

Liman Von Sanders, alaycı bir yanıt verdi:

"Çok gelmez mi?"

Atatürk, kendinden emindir:

"Az bile gelir!"

Telefon kapandı.

Daha sonra istediği tüm yetkiler, Atatürk'e verildi ve düşman Çanakkale'de durduruldu.

Falih Rıfkı Atay,
Atatürk'ün Bana Anlattıkları,
Yenigün Haber Ajansı Ya.
İstanbul, 1998, s. 75

Atatürk'ün Anlattığı Çanakkale Fıkrası

Çanakkale Savaşı'nda bizim cephe sınırları içinde çeşme ve içme suyu varken, İngilizlerin bulunduğu yerde hiç su yoktu.

Alaya su taşıyan erler arasında, pratik buluşları ve hoşsohbet konuşmalarıyla kendini herkese sevdiren bir Saka Mehmet vardı...

Saka Mehmet, bir gün yine, çeşmeden doldurup katırına yüklediği su fıçılarını alaya getirirken, ortalığı birden sis kaplar...

Saka Mehmet duracak değil ya; asker su bekliyor...

Katırıyla, sis içinde yol almaya çalışırken, karşısına birden İngiliz askerleri çıkınca... yanlış yola girdiğini anlar.

Kısa bir şaşkınlıktan sonra, kendini toparlayıp bütün ciddiyetiyle,

"Beni komutanınıza götürün, ona söyleyeceklerim var," der.

İngiliz askerleri, onu alıp komutanlarının karşısına çıkarır:

Saka Mehmet, hazırola geçip bir selam çaktıktan sonra, gür sesle, komutana,

"Bizim komutan size selam söyledi... Birbirimize her ne kadar kurşun atıyorsak da hepimiz insanız... Bugün düşmanız, yarın dost oluruz... Sizin burada susuz kaldığınızı bildiği için, bu suları gönderdi," der.

İngiliz Komutan, Saka Mehmet'i baştan ayağa süzdükten sonra yanındakiler dönüp,

"İndirin fıçıları," der, "katırına da bisküvi, çikolata, yiyecek bir şeyler koyun, alsın götürsün."

Saka Mehmet, alayına su yerine, bisküvi, çikolata ve çeşitli yiyeceklerle yüklü bir katırla dönünce, çok şaşıran arkadaşları,

"Nasıl oldu bu iş?" diye sorar.

Olanları anlatan Saka Mehmet,

"İşte böyle, soysuzları kandırıverdim," der.

Dinleyen ve aktaran: Bal Mahmut
Baldan Damlalar 3 ve Hatıralarım,
Kervan Ya. İstanbul, 1982, s. 89

Baba Hakkı

Eylül, 1919...

Atatürk, Sivas'ta kongre toplamak için, lise binasında çalışmalarını gece gündüz sürdürürken, günlük hizmetlerini bir delikanlı yapmaktaydı.

Osmanlı İçişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı, Sivas'ta bulunan Albay Ali Galip'ten kongre çalışmalarını, her ne olursa olsun, engellemesini ister.

Bunun üzerine Sivas'ta, Padişah güçlerinin lise binasına baskın yapacağı, Mustafa Kemal'i de öldürecekleri söylentisi dolaşmaya başladı.

Mustafa Kemal'i korkutup Sivas'tan kaçırtmaya yönelik bu söylentiyi, delikanlının babası da duymuştur.

O günden sonra, sık sık lise binasına gelip giderek oğlunu,

"Bugün yarın, burası Padişah güçleri tarafından basılacak; Mustafa Kemal ve arkadaşları yakalanacak; onlar her şeyi göze almışlar, sen aileni düşün," diye uyarmaya çalışır.

Bu gelip gidişlerin farkına varan Atatürk, delikanlıya bir gün,

"Kimdir, bu sık sık gelip giden?" diye sordu.

Delikanlı, çekinerek,

"Babam," dedi..

"Ne istiyor peki?"

Delikanlı, utana sıkıla her şeyi anlattı. Onu dinleyen Atatürk,

"Bak çocuk," dedi, "senden memnunum ama baba hakkı büyüktür... Madem öyle istiyor, git; ama babana şunu söylemeyi de unutma: Vatan elden giderse evladın ne hükmü kalır?"

Der: Muhterem Erenli,
Atatürk 2,
İstanbul, 1981, s. 26

Atatürk, Sivas Kongresi sırasında arkadaşlarıyla.

Namık Kemal'e Yanıt

8 Temmuz 1920...

Bursa Yunanlılar tarafından işgal edildi.

Meclis büyük bir öfke içindeydi.

Kürsüye, milletvekillerinin biri inip biri çıkmakta... arka arkaya söz alıp, düşünce ve duygularını açıklamaktaydı.

Kürsüye çıkanlardan Bursa Milletvekili Muhittin Baha Pars, konuşmasını Namık Kemal'in çok ünlü bir şiirinin son iki dizesiyle bitirdi:

"Vatanın bağrına düşman dayamış hançerini,

Yok mudur kurtaracak bahtı kara mâderini..."

Namık Kemal'i ve şiirini çok seven Mustafa Kemal, bu dizeleri duyunca, hemen söz alıp kürsüye çıktı ve Muhittin Baha'ya şu yanıtı verdi:

"İşte bu kürsüden, bu Büyük Meclis'in Başkanı olarak, bütünlüğümüzü oluşturan bütün üyelerin her biri adına ve bütün Türk ulusu adına diyorum ki:

"'Vatanın bağrına düşman dayasın hançerini,

Bulunur kurtaracak bahtı kara mâderini!'"

Niyazi Ahmed Banoğlu,
Nükte ve Fıkralarla Atatürk,
Cilt 1, İstanbul, 1967, s. 88

Kadın Öğretmenleri Niçin Ayrı Oturttunuz?

Yıl 1922...

Cephede Kurtuluş mücadelesi sürerken, cephe gerisinde de toparlanma çalışmalarına hız verilmiştir...

Bu çalışmalardan biri de, Ankara'daki öğretmenleri bir çatı altında toplama, Öğretmenler Birliği kurma girişimidir.

Toplantı için yapılan çağrıya üç kadın öğretmen de katılır.

Salona giren erkek öğretmenler, kadın öğretmenleri görünce, onlardan ayrı bir yere oturur.

Toplantıya kadın öğretmenlerin katılması, ertesi gün Meclis'te duyulur ve büyük bir öfkeye yol açar...

Nasıl olur da, kadın öğretmenler, erkek öğretmenlerle aynı salonda bir araya gelmiş, onlarla birlikte oturabilmişlerdir?! Ahlaksızlık, küstahlıktır bu!

Bu olaya çok öfkelenenlerden biri de Mustafa Kemal'dir. "Olur şey değil, olur şey değil," diye, kendi kendine epey söylendikten sonra,

"Öğretmenler Birliği Başkanı kimdir?" diye sorar.

"Mazhar Müfit!"

"Çağırın onu!"

Ortalığı birbirine katanlar, sevinçten ellerini ovuşturmaya başlar... Bu densizliği yapanlara, Mustafa Kemal derslerini verecektir şimdi!

Mazhar Müfit, çağrıldığını haber alınca hemen Mustafa Kemal'in odasına koşar. Onu karşısında gören Mustafa Kemal,

"Siz öğretmenler toplantısında ne yapmışsınız öyle? Ne ayıp, ne ayıp," diye çıkışır.

Gösterilen tepkilerden haberdar olan Mazhar Müfit, Mustafa Kemal'in bu çıkışmasına bir anlam veremez.

"Efendim, biz aslında..." diye bir açıklama yapmaya çalışırken, Mustafa Kemal sözünü keser:

"Bırak bırak, hepsini biliyorum... Toplantıya kadın öğretmenleri de çağırmışsınız!"

Herkes, nefesini tutmuş onu dinlerken, o, konuşmasına şöyle devam eder:

"Fakat, onları niçin ayrı sıraya oturttunuz? Sizin kendinize mi güveniniz yok, yoksa Türk kadınının faziletine

mi? Bir daha böyle ayrılık görmeyeyim, anlaşıldı mı?"

Anlatan: İsmail Hakkı Sevük
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 157

Din ve Devlet İşleri

Yıl 1922.

Büyük Taarruz'un hemen öncesi...

Atatürk, bütün komutanları toplantıya çağırır...

"Toplantıya hocalar da buyursun," der.

Toplantı başlandığında, hepsiyle ayrı ayrı selamlaşıp, hal hatır sorduktan sonra, her zaman yaptığı gibi ortaya bir soru atar:

"Din için, yol bir midir, değil midir?"

Herkes birbirine bakar ve susar.

Atatürk, bunun üzerine herkese tek tek sormaya başlar.

Toplantıda bulunanlar, ağız birliği etmiş gibi, aynı yanıtı verir:

"Elbette birdir!"

Atatürk, son yanıtı da aldıktan sonra, gülümser.

"Evet, öyle olması gerekir," der, "ama öyle değildir. Bakınız İstanbul Hükümeti beni idama mahkûm etti ve orada bulunan dinin en büyük temsilcisi Şeyhülislam da bunu onayladı. Burada da dinimizin saygıdeğer temsilcileri var,

ama onlar İstanbul Hükümeti'nin ve Şeyhülislam'ın fetvasını doğru bulmadı..."

Atatürk, durup herkesi tek tek süzdükten sonra sözünü tamamladı:

"Bu demektir ki... din için yol bir değildir, onun için din ile dünya işlerini birbirinden ayırmak gerekir."

Not: Bilindiği gibi, Osmanlı Devleti'nin Şeyhülislamı Dürrüzade Abdullah Efendi, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ni, Sultan'a isyan sayan bir fetva vermişti. Buna karşılık zamanın saygın din bilginlerinden Ankara Müftüsü Rifat Efendi ile Kastamonu Müftüsü Hafız Osman Nuri Efendi de, buna karşı çıkan fetvalar vermişlerdi.

Anlatan: Esat İleri,
TBMM 1. Dönem Milletvekili
Niyazi Ahmed Banoğlu,
Nükte ve Fıkralarla Atatürk,
Cilt 1, İstanbul, 1967, s. 196

Bayrak Çiğnenmez

30 Ağustos 1922...

Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın kazanıldığı gün...

Mustafa Kemal ve diğer komutanlar, binlerce şehit ve ölünün arasında savaş meydanını gezmektedir...

O sırada, yerde serili bir Yunan bayrağı görülür... Oradakilerden biri ileri atılıp hınçla bayrağı çiğnemek ister.

Mustafa Kemal, bir işaretle ona engel olur,

"Bayrak, bir milletin bağımsızlık simgesidir. Düşman da olsa saygı göstermek gerekir. Bayrağı yerden kaldırıp topun üstüne koyunuz," der.

Anlatan: Muzaffer Kılıç (Atatürk'ün yâveri)
30 Ağustos Hatıraları (Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak, Salih Bozok, Muzaffer Kılıç, Cevat Abbas Gürer), Ağustos 2000, İstanbul, s. 57

Bir Gün Yanılmışım

Atatürk, Büyük Taarruz için, Ankara'dan ayrılmadan önceki son akşamı, Keçiören'de, bir arkadaşının evinde geçirir.

Orada, yanındakilere,

"Taarruz haberini alınca hesap ediniz, 15. gün İzmir'deyiz," der.

Herkesin gözü parlar, ama kimse pek inanmaz buna. Atatürk'ün moralleri yükseltmek için böyle konuştuğu düşünülür.

Ama Taarruz'un başlamasından 14 gün sonra, ordu İzmir'e girmiştir.

Atatürk, zaferden sonra Ankara'ya döndüğünde, onu karşılayanlar arasında, Keçiören'de o akşam beraber olduğu arkadaşlarını görünce, muzipçe gülümser:

"Bir gün yanılmışım," der, "o da benim suçum değil, düşmanın suçu."

Anlatan: Falih Rıfkı Atay
Der: Muhterem Erenli, *Atatürk 2*,
İstanbul, 1981, s. 166

Atatürk, Akşehir'de Büyük Taarruz kararının alındığı toplantıdan sonra komutanlarla.

Piyadeler ile Süvariler

Zamanın gazetecilerinden ve Meclis'in ilk dönem milletvekillerinden Celal Nuri, bir sohbette Atatürk'e,

"Piyade, İzmir'e neredeyse süvarilerle aynı zamanda girdi. Biri yaya, öbürü atlı... Bu nasıl mümkün oldu Paşam?" diye sordu.

Atatürk gülümsedi ve şöyle dedi:

"Ben askere biraz dinlenin dedikçe, onlar, 'İzmir'de... İzmir'de dinleniriz Paşam!' diyor ve durmaksızın koşuyorlardı..."

Anlatan: Celal Nuri
30 Ağustos Hatıraları (Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak, Salih Bozok, Muzaffer Kılıç, Cevat Abbas Gürer), Ağustos 2000, İstanbul, s. 121

İki Yararı Var

Atatürk'ün sofra meclisleri, esas olarak tartışma, güncel sorunları değerlendirme toplantılarıdır.

O gece hangi konu tartışılacaksa, konuklar ona göre çağrılmaktadır.

Atatürk'ün ısrarla uyguladığı bu yöntemi anlamakta güçlük çeken yakınlarından biri,

"Ayrı ayrı herkesin düşüncesini almak için bu kadar zahmete girmenizin sebebi nedir? Size ne gibi bir yararı vardır?" diye sorar.

Atatürk,

"İki yararı var," der. "Bir; düşüncesini aldığım kişiler benim gibi düşünüyorlarsa, düşündüğüm şeyler daha da güçlenir. İki; benim gibi düşünmüyorlarsa, bu da iyi, benim düşündüğümden farklı neler düşünülebileceğini öğrenmiş olurum... Dediğim gibi, iki kere yararlı."

Celal Bayar,
Atatürk'ten Hatıralar,
Sel Ya. İstanbul, 1955, s. 109

Atatürk'ü Meclis Dışında Bırakmak

Yıl 1922...

30 Ağustos Zaferi kazanılmış... 9 Eylül'de İzmir kurtarılmıştır...

Sıra askeri zaferin siyasi zafere dönüştürülmesine gelmiştir. Bunun için hükümet, harıl harıl Lozan görüşmelerine hazırlanmaktadır...

Tam o günlerde Meclis'e, milletvekili seçilme koşullarını yeniden düzenleyen bir yasa tasarısı verilir.

Yasa tasarısı,

"Milletvekili olabilmek için Türkiye'nin bugünkü sınırları içindeki halktan olmak, yahut bir seçim çevresi içinde oturmak şarttır. Göçmenler ise, yerleştirildikleri tarihten beş yıl geçmedikçe milletvekili seçilemezler," demektedir.

Mustafa Kemal, Selanik'te doğduğu için yeni Türkiye'nin sınırları dışında kalmış oluyordu. Ayrıca, cepheden cepheye koşmaktan, hiçbir yerde ve hiçbir seçim çevresinde beş yıl oturmamış, oturamamıştı.

Bu dikkate alındığında, tasarının Gazi Mustafa Kemal'i hedeflediği çok bellidir.

Milletvekili seçilmesi engellenerek, Mustafa Kemal, Meclis'ten uzaklaştırılmak istenmektedir.

Zaten, bir kısım milletvekilinin, Mustafa Kemal için, "Askeri zaferi kazanarak, bu ulusa büyük bir hizmette bulundu, sağ olsun, var olsun... ama, artık köşesine çekilmeli, bundan sonrasını biz sivillere bırakmalı," dedikleri kulaktan kulağa duyulmaktadır.

Bu tür engelleme çalışmalarına öteden beri alışık olan Mustafa Kemal, Meclis'te söz aldı ve kürsüden onlara şu yanıtı verdi:

"Eğer ben beş yıl bir seçim çevresinde oturmamışsam, bu, memlekete yaptığım hizmetler yüzündendir... Eğer bu şartı kazanmaya çalışsaydım, Trablusgarp'ta olamazdım, Arıburnu ve Anafartalar'da savaşamazdım... Rus orduları karşısına çıkamazdım... Suriye cephesinde bulunamazdım... Efendiler, beni vatandaşlık hakkımdan yoksun bırakmak isteyenlere bu yetkiyi kim vermiştir?"

Yasa tasarısı alkışlarla reddedildi.

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk, Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 89

İlkokul Öğretmenleri

Çankaya'da yeni bir ilkokul açıldığını haber alan Atatürk, hemen ziyarete gitti.

Sınıfa girdiğinde, öğretmen tahta başında ders anlatmaktaydı.

Atatürk girer girmez derse ara veren öğretmen, sınıfı ayağa kaldırarak karşıladı onu.

Atatürk, çocuklara oturmalarını işaret ettikten sonra, öğretmen tahtaya dönüp dersini anlatmaya devam etti.

Beş-on dakika dersi dinledikten sonra Atatürk sınıftan ayrılmak için ayağa kalkınca, öğretmen yine, çocukları ayağa kaldırarak uğurladı onu... ve dersini kaldığı yerden anlatmayı sürdürdü.

Öğretmenin, Atatürk'ü okul dışına kadar uğurlamaması hemen dikkati çekti. Suratların asıldığını gören Atatürk,

"Gördünüz mü öğretmeni," dedi, "Cumhurbaşkanı'na bile önem vermedi."

Yanındakilerin hemen başlarını salladığını görünce, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"İlköğretim vatanın en hayırlı unsurudur. Onlar vatan çocuklarıyla o kadar haşır neşir olmuşlar ki, adeta çocuklaşmışlardır. Onlar için, en sevgili olan, öğrencileridir. Bu öğretmen eğer dersini bırakıp bizimle ilgilenmeye kalksaydı ve çıkarken beni merdivenlere kadar geçirseydi, öğrencileri nazarında küçülür, belki itibar kaybederdi. Öğrenci için en saygıdeğer insan, öğretmendir."

Anlatan: Asaf İlbay
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 101

Atatürk Adana İkinci İlköğretim Okulu'nda ders dinlerken, 19 Kasım 1937

Yol Erkân Bilen Vali

Yıl 1929...

Atatürk ve bazı hükümet üyeleri, bir kış günü Kırşehir'e gitmek üzere, Ankara'dan yola çıkar...

Ortalık kar, buz... Yol, iz belli değildir.

Kapalı yolu binbir zorlukla aşıp Kırşehir'e vardıklarında, bakarlar ki, vali, üzerinde frak, başında silindir şapkayla karşılayıcılar arasında...

Valiyi böyle gören Atatürk, öfkelenir:

"Vali Bey, bu ne kıyafet?"

Vali, bürokrat alışkanlığı içinde,

"Efendim... Yol, erkân..." demeye başlayınca, Atatürk sözünü keser:

"Bu memleketin beklediği yol, şu karda kışta üzerinden güvenle geçilebilecek yoldur," der.

Kırşehir'de kalmadan Yozgat'a devam eder.

Yozgat sınırına gelindiğinde, Yozgat valisinin kamyonların başında bizzat yolu açmaya çalıştığı görülür...

Atatürk, buna çok keyiflenir,

"İşte yol bilen vali bu," der.

Beraberindeki İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya dönüp sorar:

"Sayın Kaya, her ile, böyle yol erkân bilen bir valin yok mu?"

Niyazi Ahmed Banoğlu,
Nükte ve Fıkralarla Atatürk,
Cilt 2, İstanbul, 1967, s. 80

Sıfır Neye Denir?

Atatürk'ün bir yurt gezisinde, o zaman Milli Eğitim Müfettişi olan Hasan Âli Yücel de bulunmaktadır.

Bir sohbet anında Atatürk, H. Âli Yücel'e,

"Siz felsefe okumuşsunuz, okutmuşsunuz, bize sıfırı tarif eder misiniz?" diye sordu.

H. Âli Yücel, önce felsefi dille, soyut kavramlarla sıfırı anlatmaya çalıştı.

Atatürk, bu soyut açıklamaları anlamamazlıktan gelerek, her söylenene bir soruyla karşılık verdi.

Bunun üzerine H. Âli Yücel, sıfırı daha somut anlatmak için,

"Efendim, sıfır yok demektir," dedi.

Atatürk, bu kez,

"Güzel..." dedi. "Güzel de... Bu yok dediğin şey, nasıl oluyor da bir rakamın önüne, sağına geçince, onu, on kat yükseltiyor?"

Hasan Âli Yücel, kısa bir süre düşündü, sonra da şu yanıtı verdi:

"Efendim... ben daima arkanızda ve

solunuzdayım. Sıfır işte, sizin solunuzdaki bendenizim."

Anlatan: Ahmet Hamdi Başar
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s.39

Ekmek Aslanın Ağzındaymış!

Yıl 1927...

Ünlü yazarımız Ahmet Rasim'in yaşı ilerlemiş ve işsiz kalmıştı.

Yolu bir gün Ankara'ya düştü.

Anafartalar Caddesi'nde onu gören, gazeteci ve milletvekili İsmail Müştak,

"Aman efendim," dedi, "nasılsınız, bir emriniz var mı Ankara'da!"

Ahmet Rasim, buruk bir gülümsemeyle karşılık vererek,

"Fırınlarda ekmeklerin dört köşe değil, yuvarlak yapılması yüzünden buraya kadar geldim," dedi.

İsmail Müştak, bir şey anlamadığını bakışlarıyla belli edince, Ahmet Rasim devam etti:

"Bir okka ekmek alayım, dedim... Elimden düşüp yuvarlanmaya başladı. Ekmek önde, ben peşinde buraya kadar koştuk. Şaşkın, şaşkın şimdi o ekmeği arıyorum."

İsmail Müştak, o akşam bu konuşmayı Atatürk'e aktarınca, Atatürk,

"Sen ne yaptın İsmail Müştak," diye parladı, "yarım asır Türk eğitimine

hizmet etmiş bir zat, yoksul düşmüş; Ankara'ya ekmek aramaya geldiğini söylemiş; sen hangi otelde kaldığını bile sormamışsın!"

Hemen bütün oteller aranıp Ahmet Rasim bulundu ve Atatürk'ün masasına çağrılıp ikramda bulunuldu. Gecenin sonuna doğru Atatürk,

"Boş bulunan İstanbul mebusluğunu lütfen kabul eder misiniz?" deyince, Atatürk'ün elini öpen Ahmet Rasim,

"Ekmek, gerçekten aslanın ağzındaymış," dedi.

Necdet Rüştü Efe,
Türk Nüktecileri,
Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, s. 22

Artık Eğri Kalamazsın

Atatürk, eşi Latife Hanım'la ilk yurt gezisine çıkmaktadır...

Adana'ya giden trende Paşa Kâzım da vardır. Bir tiyatro oyundaki başarılı "paşa" rolünden sonra, herkes onu "Paşa" diye çağırmaktadır.

"Ankara kahkahası" olarak da tanınan Paşa Kâzım, türlü komiklik ve esprilerle Latife Hanım'dan elli lira koparır.

Bununla yetinmeyip bir elli lira da Atatürk'ten kopartmak ister... Sağ tarafına eğilmiş biçimde, yampiri yampiri yürüyerek Atatürk'ün karşısına gelir.

Atatürk,

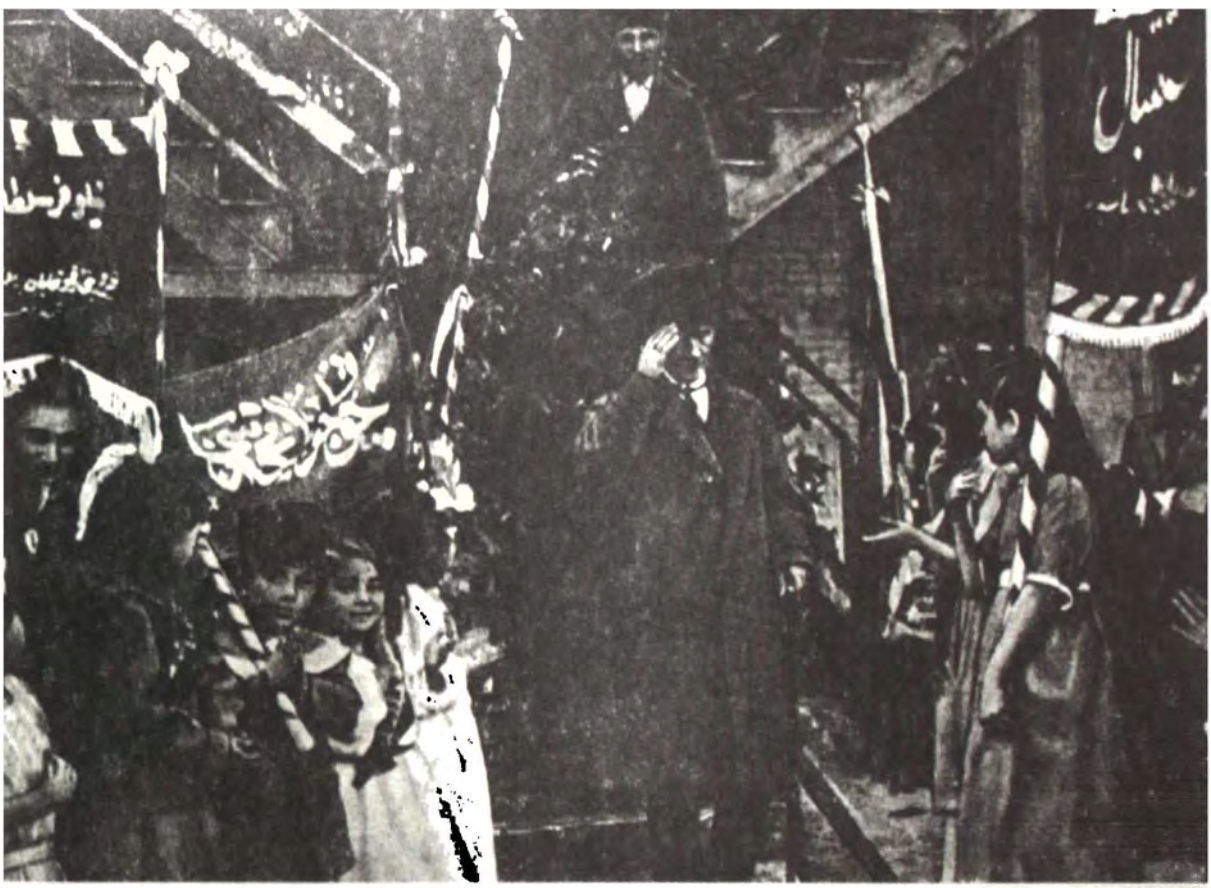
"Ne o Paşa?" diye sorar.

Paşa Kâzım, sağ cebini göstererek,

"Hanımefendinin verdiği bu cebimdeki para o kadar ağır bastı ki, dengem bozuldu," der.

Onun asıl amacının para koparmak olduğunu anlayan Atatürk,

"Haklısın Paşa Kâzım," der, "seni bu eğrilikten kurtarmak lazım. Fakat eksik versem dengen sağlanmaz, fazla ver-

Adana'ya yaptığı ilk yurt gezisinde, öğretmen ve öğrenciler Atatürk'ü karşılıyor, 15 Mart 1923

sem dengen daha da bozulur; sen en iyisi, şu cebindeki banknotu ver de, bir görelim, biz de ona göre bir şey düşünelim..."

Paşa Kâzım, yine öyle eğilmiş şekilde ilerler, cebinden elli lirayı çıkartıp Atatürk'e uzatır.

Atatürk, elli lirayı cebine attıktan sonra, Paşa Kâzım'ın sağ cebine yirmi beş... sol cebine de bir yirmi beş lira koyar. Sonra da,

"Doğrul şimdi!" der. "Sende eğrilik yapan ellilik banknotu alıp, ceplerine, eşit ağırlıkta birer yirmi beşlik koydum! Artık eğri kalamazsın!"

Paşa Kâzım'ın Serüvenleri,
Arba Yay. İstanbul 1990, s. 47

Pepe Ali

Yıl 1938...

Atatürk Bursa'da bir fabrika gezisini tamamlayıp dışarı çıktığında, onu bekleyen bir kalabalıkla karşılaştı.

Gelenler merinos yetiştiricileridir...

İçlerinden, Güllüce Köyü Muhtarı Pepe Ali ileri çıkıp,

"Atam beni tanıdın mı?" diye sordu.

Atatürk dikkatle baktı, ama çıkaramadı.

"Ben Anafartalar'da senin beş yıl emirerliğini yapan Ali'yim."

Atatürk'ün birden gözleri parladı:

"Ali, sen misin? Hâlâ gençsin, dinçsin Ali?"

"Sağ ol Atam... Anafartalar'da üç bölükle üç fırkaya ateş ettiğimiz, üç gün, üç gece uykusuz beklediğimiz günleri hatırladın mı?"

Gözleri yaşaran Atatürk, Ali'nin sırtını sıvazladı:

"Ali... Yine bana eski günleri yaşattın. Sağ ol, hep böyle dinç kal Ali!"

"Sen sağ ol Paşam... Her zaman emrindeyim."

"Bir sıkıntın var mı Ali, hayatından memnun musun?"

"Hiçbir sıkıntım yok Paşam... Sen cumhurbaşkanı olduysan ben de Güllüce Köyü muhtarı oldum."

İki ay sonra Ali'ye Atatürk'ten şu mektup geldi:

"Beni karşıladığına memnun oldum. Bilhassa sana şunu anlatmak istiyorum: Şimdiye kadar gezdiğim yerlerde benimle çalışmış kime rastladıysam hepsiyle konuştum, hepsi benden bir çıkar umdular... Fakat yalnız sen ummadın ve ansızın kendini bana tanıttın. Köyünde çalış. 15 Mart'ta seni Ankara'ya bekliyorum. Gözlerinden öperim."

Anlatan: Musa Ataş
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 37

Sen Hiç Sevildin mi?

Yıl 1926...

Cumhuriyet'in 3. Kuruluş Yıldönümü büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır...

Törene, Ankara'nın köylerinden de katılım olduğu için, büyük bir kalabalık Atatürk'ü alkışlamakta, ona olan hayranlığını göstermektedir.

Bu içten sevgi seli karşısında heyecanlanan Atatürk, önce halkla arasındaki asker kordonunun kaldırılmasını istedi.

Sonra yâverini de yanından uzaklaştırıp kendisi halkın arasına karıştı.

Ellerini, en yakınındaki iki vatandaşın omuzlarına koyup kendinden geçmiş şekilde, kalabalıkla beraber yürümeye başladı.

Biraz gittikten sonra, görevliler yanına yaklaşıp,

"Artık otomobile binseniz," diye onu uyarmak istedi.

Atatürk, bu uyarıyı yapanlardan birine dönerek, içli bir sesle,

"Sen belki ömründe sevmişsindir... Fakat hiç sevildin mi?" diye sordu.

Görevli, hiç beklemediği bu soru karşısında şaşırıp ne yanıt vermesi gerektiğini düşünürken, Atatürk, konuşmasını sürdürdü,

"Bundaki zevk hiçbir şeyde yok. Hele âşıkın Türk Ulusu olursa. Beni bu zevkten biraz daha ayırmayın..."

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk,
Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 114

Kırılan Bardak

Atatürk, Boğaziçi'nde bir gazinoda gençlerle sohbet etmektedir. Herkes büyük bir dikkatle onun açıklamalarını dinlemekte, sorularına yanıt vermeye çalışmaktadır.

O sırada köşedeki masaların birinde oturan bir adam, elindeki bardağı yere düşürünce, herkesi irkilten bir gürültü oldu.

Bütün öfkeli bakışlar bir anda adama döndü.

Adam bu sakarlığından dolayı öyle utandı ki, yer yarılsa yerin içine girecekti.

Bunu gören Atatürk, önündeki bardağı alıp havaya kaldırdıktan sonra, kaza olmuş gibi yapıp elinden bıraktı.

Öfkeli bakışlar, bu kez, yere düşen bu bardağın çıkardığı kırılma sesine doğru döndü.

Orada, boş kalan eli hâlâ havada duran Atatürk, gülümseyen gözlerle çevresine bakmaktaydı.

Gergin hava bir anda dağıldı; herkes gülmeye ve alkışlamaya başladı.

Göbeksiz Gelme

Bir süre Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel sekreterliğini de yapmış olan Recep Peker, kısa boylu, göbekli ama neşeli bir insandı.

O aralar, göbeğinin giderek büyümesinden telaşa kapılan Recep Peker, sağlık kaygısıyla zayıflamaya karar verdi. Sıkı bir rejime girdi.

Gerçekten de bir süre sonra göbek küçülmeye, Recep Peker de zayıflamaya başladı.

Ama eski neşesi, eski konuşkanlığı da kalmamıştı. Asık suratlı bir adam olmuştu.

Bunu fark eden Atatürk, birkaç kere,

"Peker, neyin var, nedir bu durgunluğun?" diye sordu.

Doyurucu bir yanıt alamadı.

Sonunda bunun, Peker'in kendine uyguladığı sıkı rejimden kaynaklandığı anlaşıldı.

O akşamların birinde Atatürk, Peker'in sofraya yine asık suratla oturduğunu görünce, ona dönerek,

"Baksana birader," dedi, "bir daha soframa göbeksiz gelme!"

Falih Rıfkı Atay,
Çile, Yeditepe Ya. 1955, s. 86

Otomobil Ödeneği

23 Aralık 1930...

Menemen'de, Derviş Mehmet ve çevresi, Cumhuriyet devrimlerine karşı ayaklanarak yedeksubay olarak görev yapan M. Fehmi Kubilay'ı katletmişlerdi.

Bu olaydan sonra Atatürk, Aydın Türk Ocağı'nı ziyaret etti. Oradaki gençlere,

"Efendiler," dedi, "elbette ki, çevrenizdeki köyleri ziyaret etmiş, hallerini, ihtiyaçlarını, dertlerini öğrenmişsinizdir..."

Kimseden ses çıkmadı.

Bunun üzerine Atatürk,

"En yakın köyün uzaklığı ne kadar?" diye sordu.

Biri, yanıt verdi:

"Yirmi dakika."

"Peki, anlatın, bu köyler ne durumdadır? İhtiyaçları, dertleri nelerdir? Beni bu konuda aydınlatın..."

Aydın Türk Ocağı Başkanı,

"Efendim, köylere gitmek için otomobil ödeneğimiz yok," deyince, büyük bir öfkeye kapılan Atatürk,

"Menemen isyancı şeyhlerinin köy köy dolaşmak için ödenekleri mi vardı?" diye bağırdı.

Falih Rıfkı Atay,
Babanız Atatürk,
Bateş Ya. İstanbul, 1980, s. 115

Diktatör

1930 yılında Ankara Halkevi'nde yapılan 1. Tarih Kongresi'nin sonunda bir çay partisi verildi.

Partinin samimi havası içinde bir öğretmen Atatürk'e,

"Paşam, birçok Avrupalı yazar sizin için diktatör diyor, ne diyorsunuz?" diye sorunca, Atatürk, güldü:

"Diktatör olsaydım, siz bu soruyu bana soramazdınız," dedi.

Anlatan: Vedat Nedim Tör
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 82

Elini Kirletmez

Eylül, 1936...

İngiliz Kralı VIII. Edward, İstanbul'da Atatürk'ü ziyarete geldiği zaman, yatından bir motorla Dolmabahçe Sarayı'na çıkacaktı.

Deniz dalgalı olduğu için motor sürekli olarak inip kalkıyordu...

Kral, motordan kıyıya ayak basarken elini rıhtımın kenarına dayamak zorunda kaldı.

Kıyıda onu bekleyen Atatürk, Kral'ın tozlanan elini bir mendille silmeye çalıştığını görünce, hemen yaklaşıp, "Majeste, vatanımın toprağı temizdir, elinizi kirletmez!" dedi ve elini Kral Edward'a uzattı.

Anlatan: Vasfi Sertdemir
Der: Ahmed Hidayet Reel,
Atatürk'e Ait Hatıralar,
Cumhuriyet Matbaası, İstanbul,
1949, s. 139

Atatürk, VIII. Edward'ı Dolmabahçe Sarayı Rıhtımı'nda karşılarken, 1936.

Köylü Haklı

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Atatürk'e geldi, elindeki dosyayı göstererek,

"Antalya'da bir köylü size hakaret etmiş; savcılık dava için izin istiyor," dedi.

Atatürk'ün kaşları hemen yukarı kalktı:

"Niye? Ben ne yapmışım ona?"

Şükrü Kaya açıkladı:

"Köylünün aldığı paketin içinden sigara kâğıdı çıkmamış. O da sigarasını gazeteden kestiği kâğıda sarmış. Çakmağı yakınca gazete kâğıdı alev almış, dudakları yanmış. Bunun üzerine, 'O köşkünde hazır sigara içiyor, ben parasını verdiğim pakette sigara kâğıdı bulamıyorum,' diyerek şahsınıza hakaret etmiş."

Olayı dinleyen Atatürk,

"Anlaşılan beni padişah sanmış," dedi ve İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya şu olayı anlattı:

"Ben de Trablusgarp Savaşı'nda tütünü gazete kâğıdına sararak içmiş, bıyıklarımı yakmıştım. O yüzden, hiç

sigara içmeyen devrin padişahı Sultan Reşat'a küfretmiştim. Köylü haklı. Sen onu mahkemeye vereceğine, paketin içinden sigara kâğıdı çıkmasını sağla. Ayrıca kendisine içtiği tütünden bir koli gönderilerek özür dilensin... Yalnız dikkat edilsin, paketler sigara kâğıtsız olmasın."

Anlatan: Hasan Rıza Soyak,
Her Yönüyle Atatürk, İstanbul, 1986, s. 308

Beni Görmek Demek

10 Ağustos 1929...

Atatürk, bir rahatsızlığından dolayı, halkın önüne bir süre çıkamamıştı...

Herkes kaygı ve merak içindeydi.

Bütün dikkatler, onun sağlığıyla ilgili haberlere yönelmişken, Atatürk, zamanın Paris Büyükelçisi Fethi Okyar'ın Büyükdere'deki evine konuk oldu.

Onun dışarı çıktığını haber alan halk, Fethi Okyar'ın evinin önündeki toplandı. Caddeyi doldurdu. Herkes onu görmek, sesini duymak istiyordu.

Atatürk, burada balkona çıktı, halkı selamladı. "Benim için zahmet ediyorsunuz," dedi ve konuşmasını, o ünlü sözüyle tamamladı:

"Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız, bu yeterlidir."

Niyazi Ahmed Banoğlu,
Nükte ve Fıkralarla Atatürk,
Cilt 1, İstanbul, 1967, s. 15

Tren Sesini İşiteyim!

Florya Deniz Köşkü'nün proje çalışmaları yapılıyordu...

Arkadaşlarından biri Atatürk'e,

"Paşam... Selanik'te doğup büyüdünüz, hiç denize girdiniz mi?" diye sordu.

Atatürk, bu soruya gülerek karşılık verdi,

"Aman çocuğum... O zaman soyunup denize girmek ne demek?!" dedi.

Bu yüzden, Florya'da bir deniz köşkü yapılması söz konusu olunca, Atatürk bunu sevinçle karşılamıştı.

Projenin ilk taslağında Köşk'ün yeri, kumsalın en ucunda, bir tepeciğin üstünde gösterilmişti. Denizle bağlantısı, yapılacak bir yolla sağlanacaktı.

Atatürk, bunu görünce hemen karşı çıktı.

"Köşk, kumsalda, denizin hemen yanında olmalı," dedi.

Mimarlar, bunu dikkate alarak yeni bir proje hazırlayıp Köşk'ü, bugünkü yerine taşıdılar.

Atatürk, yeni projeyi beğendi, tam

onaylayacaktı ki, bir şey dikkatini çekti: Sirkeci-Halkalı tren yolunun, Köşk'ün önünden geçen Florya kısmı, kıyıdan içerlere taşınacak gibi gösteriliyordu.

Atatürk,

"Bu nedir?" diye sordu.

"Efendim, gürültü olmaması açısından düşünmüştük..." diye bir yanıt alınca, hemen parladı:

"Canım, Ankara'da dağ başında yaşıyorum, İstanbul'da saraya hapsoluyorum... Bırakın, burada gelenleri, gidenleri göreyim... Hiç olmazsa tren sesini işiteyim!" dedi.

Florya'da, Köşk'ün önünden geçen tren yolu aynen kaldı.

Der: Muhterem Erenli,
Atatürk (5. Kitap),
İstanbul, 1981, s. 14

Atatürk Florya'da kürek çekerken, 1935.

Atatürk ile Küçük Ülkü Plajda

"Bir gün, şimdiki bu plajda resim çekmek için müşteri arayarak dolaşıyordum. Birden benim tarafıma doğru bir insan kalabalığı gelmeye başladı. Başımı çevirince Köşk'le plajın sınırından Gazi Paşa'nın yanında Ülkü ile beraber bana doğru geldiklerini gördüm. Arkasından tahminime göre diğer paşalar geliyorlardı. Soyunmuşlar, galiba denize halkın olduğu taraftan gireceklerdi. Ben hemen yol vermek için kenara çekildim. Bu anda, küçük Ülkü beni göstererek Gazi Paşa'ya bir şeyler söyledi. O hemen etrafına bir işaret verdi, birdenbire ortalık genişledi. Yere kumların üzerine oturuverdi. Yanına da çocuğu oturttu. Bana doğru eliyle işaret ediyordu. Şaşırmış, arkama bakıyordum. Acaba kimi çağırıyor diye düşünüyordum. Arkamda deniz vardı ve kimseler yoktu. Bana doğru bir daha el edince, bu sefer de orada bulunanlar, 'Fotoğrafçı oğlum gelsene,' diye seslendiler

"Sendeleyerek yanlarına doğru yürüdüm. Hâlâ unutamadığım çok tatlı,

Atatürk, manevi kızı Ülkü ile Florya'da.

fakat icap ettiği zamanlar her şeyi yapabilecek kudrette bir sesle, 'Bizim bir resmimizi çek bakalım,' dedi.

"Ben kutunun önündeki körüğü nasıl açtım, sehpayı nasıl ayar ettim, siyah kumaşı açarak buzlu cama nasıl bakıp kartı nasıl yerleştirdim, hâlâ hatırlayamam. Dilim tutulmuş, kafam güç işler hale gelmişti.

"'Resmi çekiyorum,' kelimesini Gazi Paşa'ya karşı nasıl söylerim?

"Fakat O anladı ve Ülkü ile beraber hareketsiz durdular. Bana en azap veren şey objektifin kapağının havada bir iki daire yapıncaya kadar açık kalması idi. O müddetin yıldırım hızıyla geçmesini istiyordum. Gazi Paşa'yı bu şekilde durdurmak bana azap veriyordu. Aksine, bu zaman, bana yıllar kadar uzun geldi. Nihayet resim çekilmişti.

"Acele ve titrek ellerimle hemen banyosunu yaptım ve iki tane verdim. Uzun uzun baktı. Sonra arkasında duran maiyetindeki giyinik genç bir adama bir şeyler söyledi. O da cebinden para çıkarıp verdi. Gazi Paşa alarak hemen Ülkü'ye verip bana yolladı. Küçük kız

elime işte bu lirayı bıraktı. Bütün varımı yoğumu ona feda edebilirdim. Çektiğim iki resim için para almaktansa ölmeyi aklımdan geçirdim. Yalvararak Ülkü'ye geri vermek istedim. Lakin onun gözlerindeki şefkatle karışık sevgi altında ani kızma ihtimallerini sezerek ısrarımdan vazgeçtim."

Anlatan: Fotoğrafçı Bedri Doğan
Der: Ahmed Hidayet Reel,
Atatürk'e Ait Hatıralar,
Cumhuriyet Matbaası, İstanbul,
1949, s. 131

Bu Sakal Üç Saatlik Değil ki, Ülkü

Hastalığı ilerlediği günlerde Atatürk günler süren uykulara dalmaktadır. Kendine gelir gelmez de, ne kadar uyuduğunu sormaktadır.

Bir gün yine dalar... Üç gün, üç gece uyur.

Çevresindekiler, bunu öğrenince sinirleneceğini, moralinin daha da bozulacağını düşündükleri için, uyanınca, üç gün değil de, üç saat uyuduğunu söylemeyi kararlaştırdılar.

Durumu Atatürk'ün manevi kızı küçük Ülkü'ye de anlattılar. Ona ne söylemesi gerektiğini de öğrettiler.

Sonunda Atatürk uyandı ve her zaman yaptığı gibi hemen Ülkü'yü çağırttı. Ona,

"Ülkü, ne zamandan beri uyuyorum ben?" diye sordu.

Ülkü, konuşulduğu gibi,

"Üç saatten beri," dedi.

Bakışları dalgınlaşan Atatürk, elini yüzüne götürüp uzayan sakallarını sıvazladı. Ülkü'ye dönüp,

"İyi ama, bu sakal, üç saatlik sakal değil ki, Ülkü?" dedi.

Anlatan: Melih Çağlayan
Der: Ahmed Hidayet Reel,
Atatürk'e Ait Hatıralar,
Cumhuriyet Matbaası, İstanbul,
1949, s. 169

Büyüklüğü Burada

Ünlü gazetecilerimizden Burhan Felek, bir başka ünlü gazetecimiz Zekeriya Sertel'le Atatürk üzerine sohbet etmektedir...

Burhan Felek, Atatürk'ün rakı sohbetlerinden, her akşam bilardo oynaması ve diğer bazı alışkanlıklarından bir zayıflık ve kusur olarak söz açar...

Onu dikkatle dinleyen, Zekeriya Sertel, şu yanıtı verir:

"Adam hepimiz gibi kusurları olabilen bir adam. Eğer kusursuz bir evliya gibi yaratılmış olsaydı, bu sıfatların yanındaki o emsalsiz kuvvet ve dehasının ne önemi olurdu? Adamın büyüklüğü burada!"

Anlatan: Burhan Felek
Der: Muhterem Erenli, *Atatürk* (5. Kitap), İstanbul, 1981, s. 54

Son Arzu

Yeşili ve ağaçları çok seven Atatürk, hayatı boyunca cepheden cepheye koştuğu için yeşile hasret kalmıştı...

Bu yüzden, Ankara'yı yeşillendirmek için çok çaba harcadı.

Son günlerinde, manevi kızı Prof. Dr. Afet İnan'a şöyle dedi:

"Afet, bana memleketimizin ormanlık güzel yerlerinden tanıdıklarını anlat, onlara gidelim, ağaçlar altında dolaşabileyim, basit bir hayata kavuşalım, son arzum yeşillik ve ağaçlık, fakat, yaz kış yeşil duran ağaçlar arasında olmaktır."

Anlatan: Prof. Dr. Afet İnan
Der: Kemal Arıburnu, *Atatürk*,
Ankara, 1960, s. 24

Atatürk, manevi kızlarından Prof. Dr. Afet İnan'la Gazi Orman Çiftliği'nde dinlenirken

Kitapla ilgili düşüncelerim;

.....

.....

.....

www.cancocuk.com
cancocuk@cancocuk.com